

Kooperatif Postası

KARINCA

TEMMUZ 2025 YIL: 91 SAYI: 1063 ISSN: 1300-1450

TEMMUZ 2025

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1063

Temmuz 2025

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu

Prof. Dr. Nurettin PARILTI

Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)

Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6

06570 Çankaya - ANKARA

Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11

Belge Geçer: (0312) 472 97 64

www.koopkur.org.tr

koopkur@gmail.com

admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü

Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi

30 Temmuz 2025

Grafik, Tasarım:

GÖKSU MATBAACILIK

Gökhan KOÇ

Kazım Karabekir Cad. No: 39/98

İskitler - ANKARA

gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI

3

HAVVA CEREN DEVREZ

ALİ FUAT ERSOY

AKTİF YAŞ ALMA MERKEZİ'NE DEVAM EDEN

YAŞLILARIN BOŞ ZAMAN TATMİNİ VE YAŞAM

KALİTESİ: SAFRANBOLU BELEDİYESİ

AKTİF YAŞ ALMA MERKEZİ ÖRNEĞİ

5

MUSTAFA YAVUZ

KOOPERATİF ORTAKLARININ GENEL

KURUL KARARLARI HAKKINDA İPTAL DAVASI

AÇABİLME HAKKI

12

ÖZDEM SATICI TOPRAK

KOOPERATİFLERDE ORTAKLIK

ŞARTLARI

17

CEMALETTİN AKTEPE

SU AYAK İZİ VE ULUSLARARASI

TİCARET İLİŞKİSİ

20

YETER DEMİR USLU

SAĞLIK KURUMLARINDA

ÖRGÜTSEL DIŞLANMA

24

VEDAT SADIOĞLU

7 HAZİRAN "DÜNYA GIDA GÜVENLİĞİ GÜNÜ"

VE ÖNEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

28

"91 YILDAN SEÇMELER,,

● NUSRET UZGÖREN

ŞU HAYAT PAHALILIĞI

35

● SADİ IRMAK

ESNAFİN TEŞKİLATLANMASI

37

● B. CELAL UZEL

MESKEN İNŞASI HAKKINDA ANKARA BELEDİYESİNE

VERİLEN ÖNEMLİ BİR TAKRİR

39

● NUSRET UZGÖREN

KOOPERATİF DEMEK TEŞKİLÂT DEMEKTİR

40

● DR. NİHAT SAYAR

HAYAT PAHALILIĞI KARŞISINDA KOOPERATİFLERİN ROLÜ

42

Değerli kooperatif Gönüllüleri;

İçinde bulunduğumuz 2025 senesi, dünya tarihindeki en sıcak ve kurak yıllardandır. Temmuz ayı, hava sıcaklığı, kuraklık, susuzluk ve orman yangınlarıyla kendisini hissettirmektedir. Ülkemizin ormanları her gün cayır cayır yanarken alevler oradan köy, şehir ve kasabalara doğru akmaktadır. Ülkemizin ufku yükselen alevler ve kapkara dumanlarla siyaha bürünmektedir.

Orman yangınları, ağaçlara, bitki örtüsü, canlı varlıklar, hayvanlar ile birlikte şehirlerimize ve mal varlıklarına da zarar vermektedir. Yangınlarda ve söndürme çalışmalarında da bazı vatandaşlarımız hayatlarını kaybetmiş, birçok kişi de yaralanmıştır.

23 Temmuz'da Eskişehir'de çıkan orman yangınında 5'i AKUT gönüllüsü, 5'i de orman işçisi olmak üzere 10 vatandaşımız yanarak şehit olmuştur.

22-27 Temmuz tarihleri arasında da ülkemizin birçok şehrinde orman yangınları ortaya çıkmıştır. Sakarya, bursa, Karabük, Bilecik, Antalya ve Uşak'da 68'i konut, 104 bağımsız birim yangında zarar görmüştür.

Orman Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Haziran ayı boyunca ülke genelinde 612 orman sahası ile 951 tarım alanında toplam 1563 yangın meydana gelmiştir. Özellikle 27-30 Haziran günleri arasında yangınlar zirveye ulaşmıştır. Bu günlerde çıkan orman yangını sayısı 147, tarım arazisi yangını ise 195'di.

Karabük, Bursa, İstanbul, Ankara, Mersin, Antalya, Kahramanmaraş ve İstanbul başta olmak üzere birçok ilimizde yangınlar çıkmakta, söndürülmekte ve bir kısmında da halen devam etmektedir.

Ağustos ayının sıcaklık ortalamalarının da aynı şekilde seyredecek olması önümüzdeki günleri de yangınlarla mücadele ile geçirme ihtimalimizin söz konusu olduğunu göstermektedir.

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde sayıları hızla artan orman ve arazi yangınlarının ilk akla gelen sebebi küresel ısınma olarak gösterilmektedir. Küresel ısınma, dünya nüfusunun hızla artması, doğal kaynakların tüketilmesi, nükleer denemeler, havanın, toprağın ve suyun kirlenmesinin sonucunda büyük ölçüde insan kaynaklı olarak ortaya çıkmıştır. Doğanın kendi seyrinin bunda çok küçük bir payı bulunmaktadır.

Dünya atmosferine salınan gazların sera etkisi yaratmasının sonucunda dünyanın ısısının artmasına küresel ısınma adı verilmektedir. Son 60 yıl içerisinde artan bu süreç, günümüzde büyük bir ivme kazanmıştır.

20. yüzyıldan itibaren dünya sıcaklığındaki artış kaydedilmeye ve felaketin boyutları hissedilmeye başladı. Dünyanın ısısı bu yüzyılda 0.6 santigrat derece yükseldi. Bunun sonucu olarak da buzullar hızla erimeye başladı. Küresel düzeyde deniz suyu seviyesinin artışı ilerideki senelerde bazı yerlerin sular altında kalmasına neden olacaktır.

Yine bu süreç, bazı hayvan ve bitki türlerinin yok olmasına yol açmaktadır. Gelecekte artan bu ivmeyle salgın hastalıkların yayılmasının kaçınılmaz olduğu da ifade edilmektedir.

Buzulların erimesine bağlı olarak milyonlarca yıldır koruma altında olan bilinmeyen mikrop türlerinin dünyaya yayılmasının da ihtimal dâhilinde olduğu bazı bilim adamları tarafından dile getirilmektedir.

Küresel ısınma dünyanın yağış düzeninde büyük değişikliklere sebep olacaktır. Yağmur ve kar yağışı azalacak yahut ani baskınlar halinde seller meydana gelecektir. Kuraklıktan bazı göl ve ırmaklar kuruyacak, yeraltı suları çekilecektir. Orman yangınları bu sürecin doğal sonucu olarak kendisini gösterecektir ve göstermektedir de...

Ülkemizdeki orman yangınlarının sayıca artışında küresel ısınmanın payı da bulunmakla birlikte abartılacak durumda da değildir. Küresel ısınmanın etki ve sonuçlarının dikkate alınarak politika ve tedbirlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Orman yangınlarının insan kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanında Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün ölçümlerine göre, 25 Temmuzda Şırnak'ta 50.5 derecelik bir ısıyla Türkiye tarihinin en yüksek hava sıcaklığı gerçekleşti. Daha önceki rekor 15 Ağustos 2023'de 49.5 ile Eskişehir'de idi.

Orman yangınlarının ortaya çıkışında insanların aymazlıkları, hataları, ilgisizlikleri, devletin farklı kademelerindeki kişilerin ihmali ve suçlarının varlığı aşikârdır. Bunun yanında terör örgütlerinin, gizli kimlikli, etnik ve dini marjinal gruplar ile yabancı servislerin paylarının varlığı da inkar edilemez.

27 Temmuz tarihinde *Adalet Bakanı Yılmaz Tunç*, 26 Haziran'dan itibaren 47 kişi hakkında adli kontrolün yapıldığını, 21 kişinin tutuklandığını söyledi.

28 Temmuz gününde Bursa'da 15 Temmuz'da Fetö terör örgütü üyesi olduğu için Deniz Kuvvetleri Komutanlığındaki astsubaylık görevinden ihraç edilen bir kişi orman yangınına çıkardığı için tutuklandı. Bu Fetöcü, elinde iki benzin bidonu ile yakalandı ve suçunu itiraf etti. Bu durum fetönün hala ülkeye karşı topyekûn bir savaş içerisinde olduğunu göstermektedir. Memleketimizi zayıflatmak, çöktürmek ve yıkmak için bu mankurt örgütün açık ve kripto unsurları yurt içinde ve dışında faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu örgütün elemanları, 15 Temmuzdan sonra renklenip bütün siyasi parti, kuruluş ve fikir gruplarına sızarak zararlı eylemlerine yeni maskeleriyle devam etmektedirler.

Halen kamu kurumlarında da kripto unsurlarıyla varlıklarını sürdüren bu yapının elemanlarının bizzat yahut maşa kullanarak iki ay içerisinde gerçekleşen birçok orman yangınının faileri olmaları çok büyük bir ihtimaldir.

Dergimizin bu sayısında da alanlarında uzman yazarlarımızın makale ve yazıları ile karşınızdayız...

Gelecek sayılarımızda da kooperatifçilik konusu ilk sırada yer almak üzere ülkemizin bütün sorunları üzerinde duracak ve çözüm üretmek noktasında çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sağlıcakla kalın...

AKTİF YAŞ ALMA MERKEZİ'NE DEVAM EDEN YAŞLILARIN BOŞ ZAMAN TATMİNİ VE YAŞAM KALİTESİ: SAFRANBOLU BELEDİYESİ AKTİF YAŞ ALMA MERKEZİ ÖRNEĞİ

Havva Ceren DEVREZ*
Ali Fuat ERSOY**

1.Giriş

Yaşlanma, hayat boyu devam eden ve doğumdan ölüme kadar süren bir yolculuktur. Bu yolculukta, vücudumuzda, işleyişimizde ve genel sağlığımızda, günlük yaşantımızda birtakım değişiklikler ve sorunlar meydana gelir. Yaşlılıkla ilgili sorunlar ise fiziksel, zihinsel, ekonomik ve sosyal açılardan ele alınabilir (*Uyanık ve Başyığıt, 2018*).

Yaşlanma süreci, fiziksel, zihinsel ve sosyal alanlarda bir dizi değişiklikle gelir ve bu durum, pek çok aktiviteyi yapabilme kapasitemizi etkiler. Fiziksel güç gerektiren aktivitelerin yanı sıra, psikolojik değişimler de önemli bir rol oynar. Emeklilikle birlikte gelen ekonomik zorluklar da aktiviteleri sınırlandıran bir faktördür. Yaşlılıkta yalnızlık, önemli bir endişe kaynağıdır. Bu durumun nedeniyse çocukluk çağında verilen eğitim eksikliği ve yaşam koşulları gösterilirken, yalnızlığın yaşlılık olgusunun bir sonucu olduğu ve bireylerin yaş aldıkça yalnızlığı tercih ettiği düşüncesi de hakimdir. Öte yandan, yaşlıların yalnızlığının kendi hatalarından kaynaklandığı ve çevrelerindeki insanları kaybettikleri düşüncesi de yaşlıların yalnız kalmalarını meşrulaştıran bir bakış açısıdır. Türkiye'de yaşlıların büyük bir kısmı, geleceklerini aileleri ve özellikle de çocukları üzerine kurarken, bu durum yaşlıların kendi ihtiyaçlarını göz ardı etmesine veya ailelerine aşırı bağımlı hale gelmelerine neden olabilir. Bu sebeple, yaşlılık üzerine yapılan çalışmalarda, bireysel özgürlüğü ve bağımsızlığı destekleyen yaklaşımlara ağırlık verilmelidir. Aileden destek beklentisi, uzun vadede hem aileler için ekonomik ve duygusal zorluklar yaratabilir, hem de yaşlılar için savunmasızlık ve istismar riskini artırabilir. Yaşlıların kendi başlarına yaşayabilmelerini sağlayan ve aynı zamanda toplumsal hayata katılımlarını teşvik eden modellerin uygulanması, geniş aile yapılarının getirebileceği olumsuz etkileri azaltabilir (*Aközer, Nuhrat ve Say, 2011: 121-123*).

Yaşlılık süreci, her birey için farklılık gösterir. Artan yaşlı nüfus ve değişen toplum, yaşlıların ve yakınlarının yaşamlarını etkilemektedir. Teknolojik gelişmeler de bu değişime katkıda bulunur. Bu nedenle, yaşlı bireylerin ve yakınlarının günlük yaşamlarındaki değişiklikleri incelemek gerekmektedir (*Çataloğlu, 2018: 27*).

Yaşlılık doğumdan başlayarak ölüme kadarki süreci kapsayan değişimler bütünüdür. Yaşlılığın

* *Karabük Üniversitesi İİBF, Sosyal Hizmet Bölümü Lisans Öğrencisi*

** *Prof.Dr. Karabük Üniversitesi İİBF, Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi*

beraberinde getirdiği değişikliklerle birtakım sorunlar oluşabilmektedir. Yaşlılık olgusunun sorun olarak görülmesinin sebeplerinden olan biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal sorunlar yer almaktadır. Bununla birlikte yaşlılığın biyolojik, kronolojik, sosyolojik ve psikolojik boyutları da bulunmaktadır. Sosyolojide ise yaşlanma olgusunu farklı açılardan ele alan çeşitli kuramlar mevcuttur. Bu kuramlar arasında Demografik ve Ekonomik Kuramlarla Psikolojik, Sosyolojik ve Siyasal Kuramlar ele alınmıştır. Yaşlı haklarının çerçevesini Yaşlılık İlkeleri, oluşturmaktadır. Bu ilkeler: bağımsız yaşam, katılım, bakım, kendini gerçekleştirme ve itibar olarak belirlenmiştir. Yaşlılık ile yakından ilgilenen Sosyal Hizmet, gerontolojik ve geriatric olmak üzere iki alana ayrılmaktadır. Aktif yaşlanma, yaşlılığın başladığı ilk andan yani doğumdan ölüme kadar hayat boyu devam eden bir süreçtir. Aktif yaşlılık ise kronolojik olarak yaşlılığın başladığı andan ölüme kadar süren bir aktiflik dönemidir.

Türkiye'de sayılı örneklerden biri olan Safranbolu Belediyesi Aktif Yaş Alma Merkezi'nin 65 yaş üstü yaşlı bireylere sunduğu hizmetlerin incelenmesi ve bu hizmetlerden yararlanan yaşlıların yaşam kalitesine etkilerinin değerlendirilmesi, bu araştırmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Yaşlı bireylerin gönüllülük esasıyla Aktif Yaş Alma Merkezi'ne katılmaları ve boş zamanlarını değerlendirmeleri, sosyal hizmet perspektifinden önemli bir araştırma alanı sunması bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı, 65 yaş üstü bireylerin Safranbolu Belediyesi Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılımlarının boş zaman tatmini ve yaşam kalitesine etkilerini incelemektir.

2.Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, 65 yaş üstü bireylerin Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılımlarının boş zaman tatmini ve yaşam kalitesine etkilerini incelemeyi amaçlayan nicel bir araştırmadır.

Araştırmanın evreni Karabük ili Safranbolu ilçesinin Safranbolu Belediye'sine bağlı olan Aktif Yaş Alma Merkezi'ne üye 65 yaş üstü bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayan 60 yaşlı bireyden oluşmaktadır. Araştırma verileri anket formu ile yüz yüze toplanmıştır.

Araştırma için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan (28.02.2025 tarih 2025/02 sayı ile) ve Safranbolu Belediyesinden izin alınmıştır.

Araştırma konusuna ilişkin anket formunda tamamen katılmıyorum=1, katılmıyorum=2, kararsızım=3, katılıyorum=4, tamamen katılıyorum=5 şeklinde puanlanan 5'li likert tipi sorular kullanılmıştır.

Çalışma verilerinin analizinde IBM SPSS Statistics 26.0 programı kullanılmıştır. Çalışma bulgularında; Bağımsız Örneklem t-Testi ortalama puanları cinsiyet açısından değerlendirilmiş ve cinsiyet açısından konuya ilişkin ifadelerin anlamlılık düzeyleri incelenmiştir.

3.Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya katılanlara ilişkin demografik bulgular ve konuyla ilgili bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılanlara ilişkin demografik bulgular tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1. Demografik Bulgular (N=60)

Cinsiyet	Sayı	%	Yaş	Sayı	%
Kadın	43	71,7	65-67	23	38,3
Erkek	17	28,3	68-70	19	31,7
			71 ve üstü	18	30,0
Medeni Durum			Gelir Durumu		
Evli	39	65,0	İyi	9	15,0
Boşanmış	2	3,3	Orta	36	60,0
Eşi vefat etmiş	19	31,7	Kötü	12	20,0
			Çok kötü	3	5,0
Kiminle Birlikte Yaşıyor			Sağlık Durumu		
Kendi evinde yalnız yaşıyor	17	28,3	Çok iyi	3	5,0
Kendi evinde eşi ile	32	53,3	İyi	27	45,0
Kendi evinde eşi ve çocukları ile	8	13,3	Orta	25	41,7
Çocuklarının yanında	3	5,1	Kötü	5	8,3

Araştırmaya katılanların %71,7'si kadın, %28,3'ü erkektir. Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayanların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların yaşlarına bakıldığında; araştırmaya katılanların %38,3'ü 65-67, %31,7'si 68-70 yaş aralığında, %30,0'ı ise 71 ve üstü yaşlardadır.

Araştırmaya katılanların %65,0'ı evli, %3,3'ü boşanmış, %31,7'sinin ise eşi vefat etmiştir. Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayanların çoğunluğunu evli bireyler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların gelir durumuna bakıldığında; araştırmaya katılanların %15,0'ı iyi, %60,0'ı orta, %20,0'ı kötü, %5,0'ı çok kötüdür. Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayanların çoğunluğunu gelir durumu orta olan bireyler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların kim/kimlerle birlikte yaşanıldığına bakıldığında; araştırmaya katılanların %28,3'ü kendi evinde yalnız yaşıyor, %53,3'ü kendi evinde eşi ile yaşıyor, %13,3'ü kendi evinde eşi ve çocukları ile yaşıyor, %5,1'i ise çocuklarının evinde onlarla yaşıyordur. Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayanların çoğunluğunu kendi evinde eşi ile birlikte yaşamaktadır.

Araştırmaya katılanların fiziksel açıdan sağlık düzeylerine bakıldığında; araştırmaya katılanların %5,0'ı çok iyi, %45,0'ı iyi, %41,7'si orta, %8,3'ü kötüdür. Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayanların çoğunluğu iyi ve orta düzeyde sağlıklıdır.

3.2. Konuya İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılanların aktif yaş alma merkezi ile ilgili düşüncelerine cinsiyete göre t testi analizi yapılarak yer verilmiştir.

“Aktif Yaş Alma Merkezi'nin evime yakın olmasının benim için bir avantaj olduğunu

düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’nden memnunum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 2. Cinsiyete Göre Aktif Yaş Alma Merkezine İlişkin Görüşlere Yönelik t Testi

Maddeler	Cinsiyetiniz	N	Ort	SS	P
Aktif Yaş Alma Merkezi’nin evime yakın olması benim için bir avantaj olduğunu düşünüyorum.	Kadın	43	4,58	,823	,215
	Erkek	17	4,41	1,176	
Aktif Yaş Alma Merkezi’nden memnunum.	Kadın	43	4,77	,684	,184
	Erkek	17	4,59	1,004	
Aktif Yaş Alma Merkezi’nin beklentilerimi karşıladığını düşünüyorum.	Kadın	43	4,47	,984	,109
	Erkek	17	4,65	,493	
Aktif Yaş Alma Merkezi’nin bana ve yerel halka yönelik olduğunu düşünüyorum.	Kadın	43	4,53	,797	,042*
	Erkek	17	4,76	,437	
Aktif Yaş Alma Merkezi’nde zihinsel ve fiziksel aktivitelere katılmamız için yeterli alan var.	Kadın	43	3,91	1,250	,534
	Erkek	17	4,06	1,088	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana fiziksel ve zihinsel aktivitelerin düzeyinden memnunum.	Kadın	43	4,77	,480	,015*
	Erkek	17	4,41	,795	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana diyetimde düzensizlikler yaşamadım.	Kadın	43	4,77	,611	,634
	Erkek	17	4,71	,588	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana ruh sağlığında olumlu yönde bir değişiklik olduğunu düşünüyorum.	Kadın	43	4,65	,720	,118
	Erkek	17	4,41	1,004	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana fiziksel sağlığında olumlu yönde bir değişiklik olduğunu düşünüyorum.	Kadın	43	4,70	,599	,945
	Erkek	17	4,65	,493	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana insan ilişkilerim ve sosyal çevremde olumlu bir değişiklik oldu.	Kadın	43	4,65	,650	,213
	Erkek	17	4,53	,874	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana boş vakitlerimin değerli geçtiğini düşünüyorum.	Kadın	43	4,74	,581	,083
	Erkek	17	4,47	,800	
Aktif Yaş Alma Merkezi’nde ilk üyeliğimde olduğu kadar şu anda da mutluyum.	Kadın	43	4,79	,466	,069
	Erkek	17	4,59	,507	
Bu yılların hayatımın en iyi yılları olduğunu düşünüyorum.	Kadın	43	3,91	1,192	,145
	Erkek	17	3,76	1,562	
Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üye olarak yaşitlarıma göre daha iyi olduğumu düşünüyorum.	Kadın	43	4,53	,855	,664
	Erkek	17	4,59	,795	
Aktif Yaş Alma Merkezi’nde sosyal çevrem daha da genişlediğini düşünüyorum.	Kadın	43	4,74	,492	,185
	Erkek	17	4,65	,786	

“Aktif Yaş Alma Merkezi’nin bana ve yerel halka yönelik olduğunu düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında erkeklerin puanları kadınlara göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’nde zihinsel ve fiziksel aktivitelere katılmamız için yeterli alan var.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında erkeklerin puanları kadınlara göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana fiziksel ve zihinsel aktivitelerin düzeyinden memnunum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana diyetimde düzensizlikler yaşamadım.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana ruh sağlığında olumlu yönde bir değişiklik olduğunu düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana fiziksel sağlığında olumlu yönde bir değişiklik olduğunu düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana insan ilişkilerim ve sosyal çevremde olumlu bir değişiklik oldu.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’ne üyeliğimden bu yana boş vakitlerimin değerli geçtiğini düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi’nde ilk üyeliğimde olduğu kadar şu anda da mutluyum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Bu yılların hayatımın en iyi yılları olduğunu düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi'ne üye olarak yaşitlarım göre daha iyi olduğumu düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında erkeklerin puanları kadınlara göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

“Aktif Yaş Alma Merkezi'nde sosyal çevrem daha da genişlediğini düşünüyorum.” İfadesine katılanların ortalama puanlarına cinsiyet açısından bakıldığında kadınların puanları erkeklere göre daha fazladır. Yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında ise istatistiksel olarak cinsiyet ile bu ifadeye katılma durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.Tartışma ve Sonuç

Aktif Yaş Alma Merkezine düzenli katılım sağlayan 65 yaş ve üzeri bireylerin bulgularına bakıldığında çalışma grubunun çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmada erkeklerin kadınlara oranla demografik değişiklikler üzerinde aktif yaşlanma ölçek skorunda anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (**Demir Erbil ve Hazer, 2023: 983**).

Bu bulgu araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Dolayısı ile kadınlar bu tür merkezlere daha fazla ilgi göstermektedir denilebilir.

Çalışma grubunun çoğunluğu apartmanlarda ikamet etmektedir. Şehir yaşamının yaygınlaştırdığı apartman hayatı içsel motivasyonu ve sosyalleşmeyi azaltan özellikle de 65 yaş üstü bireyler için bu durumu oldukça zorlaştıran bir yapıdır. Yapılan bir çalışmada kent yaşamının yaşlı bireyler üzerindeki etkisi güvensizlik, yalnız olma duygusu, sosyal dışlanma gibi sorunları beraberinde getirdiği ve bu gibi sorunlarla yaşlı bireylerin başa çıkabilmeleri için yerel yönetimler tarafından desteklenmesi gerektiği görülmektedir (**Kurtkapan, 2017: 75**).

Bu nedenle Aktif Yaş Alma Merkezi'nin yaşlı bireyler için şehir hayatının olumsuz yönlerini azaltıcı bir etkisi de vardır. Apartman hayatıyla birlikte yaşlı bireylerin boş zamanlarını değerli geçirmeleri ve sosyal uğraşlar edinmelerinin hem zihinsel hem de fiziksel iyi halleri üzerinde pozitif bir etkisi olması nedeniyle bu gibi merkezler önem taşımaktadır.

Aktif Yaş Alma Merkezi'nin yaşlı bireylerin evlerine yakın olması büyük bir avantaj olmakla birlikte kuruma katılım sağlama motivasyonlarını da oldukça artırmaktadır. Merkeze düzenli katılım sağlayanların çoğunluğu yaşitlarına göre daha iyi olduğu ifadesine katılmışlardır. Yaşlı nüfusunun çoğunlukta olan bölgelerinde bu gibi merkezlerin olması yaşlı bireylerin topluma katılımına ve iyi oluş hallerine olumlu etkiler sağlayacaktır.

Yaşlılık olgusu bireylerin doğumu itibarıyla başlayarak hayat boyu devam eden deneyim, tecrübe ve olgunluklarıyla yol aldıkları bir süreçtir. Yaşlılığı yalnızca sorunlar olarak düşünmemek, yaşlanma olgusuna aktif yaşlılık olarak bakmak ve yerel yönetimlerde uygulama alanı olarak Sosyal Hizmet odağında incelemek yaşlılık dönemine farklı bir pencere açmaktadır. Ve bu anlamda bireylerin Aktif Yaş Alma Merkezi'ne katılımlarının boş zaman tatminleri ve yaşam kalitelerine etkisi de önem arz etmektedir. Bu kapsamda Aktif Yaş Alma Merkezi'ne düzenli katılım sağlayan 65 yaş üstü bireylerin sosyo-demografik, boş zaman tatmini ve yaşam kalitesi özellikleri incelenmiştir.

Katılımla ilgili olarak bakıldığında katılımcıların Aktif Yaş Alma Merkezi'ne en önemli katılma nedenlerinden birisi kurumun evlerine yakın olmasıdır ve kurumla ilgili memnuniyetleridir. Kurum katılımcıların beklentilerini karşılamaktadır. Katılımcılara ve yerel halka yöneliktir. Aktif Yaş Alma Merkezi'nde katılımcıların zihinsel ve fiziksel aktivitelere katılmaları için yeterli alan vardır ve aktivitelerin düzeylerinden memnundurlar. Katılımcılar diyetlerinde düzensizlik yaşamamıştır. Araştırmaya katılanların ruh ve fiziksel sağlıklarında, sosyal ilişkilerinde ve çevrelerinde olumlu

bir değişiklik vardır. Katılımcılar Aktif Yaş Alma Merkezi'nde boş vakitlerini değerli geçirmektedir. Aktif Yaş Alma Merkezi'ne üye olan katılımcılar ilk üyeliklerinde olduğu kadar şu anda da mutludur ve yaşlılarına göre daha iyilerdir ve bu yıllar araştırmaya katılan bireylerin en iyi yılları olduğu söylenebilir.

Bu araştırmadan elde edilen veriler sonucunda geliştirilen öneriler:

- Yaşlılığın beraberinde getirdiği sorunlar için önleyici uygulamalar çoğaltılmalıdır.
- Yaşlı bireyler için Sosyal Hizmet mesleğindeki çalışmalar ulusal ve uluslararası boyutlarda artırılmalı ve desteklenmelidir.
- Sosyal Hizmet mesleğinin destekleyici ve yardım edici rolünü uygulayabilecekleri aktif yaşlanma konusundaki farkındalık bireylere kazandırılmalıdır.
- 65 yaş üstü bireylerin “Aktif Yaş Alma Merkezi” projelerinden habersiz olmaları dolayısıyla projelerden yararlanmaları için sosyal belediyeçilik anlayışı desteklenmeli ve duyurulmalıdır.
- Kuşaklararası projeler daha fazla hayata geçirilmelidir. Yaşlı bireylerin topluma katılımının artırılması amaçlanmalıdır.

Kaynaklar

Aközer, M., Nuhurat, C., & Say, Ş. (2011). Türkiye'de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler Araştırması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 27(27), 103-128.

Çataloğlu, S. (2018). Yaşlılık, Değer ve Teknoloji. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 1(1), 27-35.

Demir Erbil, D., & Hazer, O. (2023). Aktif Yaşlanma Belirleyicilerinin İncelenmesi: Ankara Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(3), 974-993.

Kurtkapan, H. (2017). Kentleşme Sürecinde Yaşlılık ve Yerel Yönetim Uygulamaları: İstanbul Örneği. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Nazlier Keser, E. N. (2019). Türkiye'de Yaşlı Yoksulluęu Sorununa Yönelik Bir Değerlendirme. Toplum ve Sosyal Hizmet, 30(2), 739-764.

Safranbolu Belediyesi, “Aktif Yaş Alma Merkezi Hayatlarının Her Anında”, Erişim tarihi: 12.02.2025, <https://www.safranbolu.bel.tr/haberler/aktif-yas-alma-merkezi-hayatlarinin-her-aninda>.

Sağlık Bakanlığı, “3-4 Mart Türkiye Sağlık ve Aktif Yaş Alma Zirvesi”, Erişim tarihi: 10.03.2025, Web adresi: <https://www.saglik.gov.tr/TR-2077/3-4-martpturkiye-aktif-ve-saglikli-yaslanma-zirvesi.html>.

KOOPERATİF ORTAKLARININ GENEL KURUL KARARLARI HAKKINDA İPTAL DAVASI AÇABİLME HAKKI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na¹ (**KoopK**) göre kooperatiflerde bulunması gereken kanuni organlar; genel kurul, yönetim kurulu ve denetçilerdir. Bu organlardan genel kurul, tüm ortakların temsilinin sağlandığı en yetkili organdır. Yasada öngörülen istisnalar haricinde ortaklar, kooperatif işleriyle ilgili haklarını genel kurul toplantısında kullanırlar. Bir genel kurul kararının varlığı için usulüne uygun bir şekilde ortakların yetkililerce toplantıya davet edilmesi, Bakanlık temsilcisinin katılımıyla ortakların ve/veya temsilcilerinin toplantı nisabıyla toplanması ve karar nisabıyla da bir konuyu görüşüp karara bağlaması ve bu kararın yazılı hale getirilmesi icap etmektedir. Aksi durumda genel kurul kararından söz edilemez.² Genel kurul kararlarının, içerik ve şekil açısından KoopK'da belirtilen esas ve usullere uygun olması bir mecburiyettir.

Genel kurul toplantısında alınmış olan kararlar, hem kooperatif ortakları hem de bu kooperatifin organları hakkında bağlayıcıdır. Bu durum karşısında **KoopK**'da, kanuna, ana sözleşmeye ve iyi niyet esaslarına aykırılık teşkil eden genel kurul kararları hakkında iptal davası açılabilmesine olanak sağlanmıştır. Bahsi geçen davayı açma yetkisi ise yönetim kuruluna, denetçilere ve her bir kooperatif ortağına aittir.

Ortaklara tanınan iptal davası açma hakkı, **KoopK**'da doğrudan düzenlenmek suretiyle güvence altına alındığından, genel kurul kararı ya da ana sözleşmeyle bile kaldırılamaz, ortakların rızası bulunsu dahi sınırlandırılmaz ve mezkûr haktan vazgeçilemez. Buna ilişkin her türlü sözleşme ve karar batıldır. O halde, kooperatiflerde genel kurul tarafından alınan her türlü karara karşı yargı yolu açıktır.

İşte bu çalışmada, kooperatif ortaklarının genel kurul kararları hakkında iptal davası açabilme hakkı tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

2. İptal Davası Açabilecek Ortaklar

KoopK'nın 53. maddesinde kooperatif genel kurul kararlarının iptali için dava açabilecek olanlar

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

2) Cafer Tayyar Çöklü, Son Yasa Değişiklikleri Işığında Uygulamada Yapı Kooperatifleri, İstanbul 2001, s.276.

sayılmak suretiyle gösterilmiştir. Bu kapsamda, kooperatif ortakları, iptal davası açma hakkını haizdir. Ortaklar dışında yönetim kurulu ve kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kişisel mesuliyetini mucip olduğu takdirde bunların her biri de sözü edilen davayı açabilir. Kooperatif ortakları ile yönetim kurulu ve bu kurulun üyeleri ve denetçileri dışında başka bir kimse iptal davası açabilme yetkisine sahip değildir.

Ortakların bahsi geçen iptal davasını ikame edebilmesi için davanın açıldığı tarihte ortakların, ortaklık vasfını haiz olması ve söz konusu vasfı dava devam ettiği sürece muhafaza etmesi gerekmektedir. İptal davasını ikame eden ortağın ortaklık sıfatı dava esnasında herhangi bir sebeple hitama ermişse, bu ortak artık davaya devam edemez. Buna mukabil ortak, ortaklık payını devretmişse, devir alan yeni ortak dilerse davayı takip edebilir. Davacının ortaklık vasfına ve dava açma ehliyetine sahip olup olmadığı mahkemece tespit edilir. Eğer ki, bir pay için birden fazla kişi ortak olmuş ise iptal davası açma yetkisi bu kişilerden birisi ya da temsilci olarak belirledikleri üçüncü bir kişi tarafından kullanılır.

Daha önce ifade edildiği üzere, genel kurul kararları aleyhine iptal davası açabilecek olan kooperatif ortakları, **KoopK**'nın 53. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı Kanunun 98. maddesinde yer alan **“Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.”** hükmü gereğince **KoopK**'da düzenlenmeyen hususlarda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun³ (**TTK**) anonim şirketlere dair hükümleri tatbik olunmaktadır. Bu hüküm doğrultusunda, kooperatifler hakkında uygulanabilecek düzenlemelerden birisi de anonim şirket genel kurul kararları hakkında iptal davası açabilecek pay sahiplerini düzenleyen **TTK**'nın 446/1-b maddesidir.

Bu meyanda, iptal davası açabilecek ortakların, genel kurul toplantısında hazır bulunan ve hazır bulunmayan (**katılmayan**) şeklinde ikili bir kategoriye ayrılması mümkündür. Söz konusu ayrım doğrultusunda, **KoopK**'nın 53. ve **TTK**'nın 446/1-b maddelerine göre iptal davası açabilecek olan kooperatif ortakları aşağıda irdelenmiştir.

Öncelikle, genel kurul toplantısında hazır bulunup da kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten ortaklar dava açma hakkına sahiptir. Kooperatif ortağı, genel kurula şahsen katılmayıp, toplantıda vekâleten temsil edilmiş olsa dahi mezkûr hakkı haizdir. Öncelikle bilinmelidir ki, **KoopK** iptal davası açma hakkını ortaklardan her birine tanımıştır. Bu hakkı kullanabilmek için ortakların azınlık oluşturması gerekmemektedir.

Diğer taraftan, genel kurula iştirak eden ortakların iptal davası ikame edebilmesi için ilgili karara aykırı kalması, bir başka deyişle karar hakkında olumsuz oy kullanması ve bu durumu toplantı tutanağına geçirtmesi icap etmektedir. Davanın açılabilmesi için karara muhalif kalmak yeterli değildir, ayrıca muhalefetin toplantı tutanağına dercedilmesi lazımdır. Aksi durumda dava şartı sağlanmamış olur. Ortağın genel kurulda eleştiri niteliğinde yaptığı açıklama ya da konuşmalar, karara muhalif kalındığı manasını taşımadığı gibi bu açıklama ve konuşmalar muhalefet şerhi olarak da nitelendirilemez. O halde, genel kurul kararı alınırken bu karara dair olumlu oy kullanan ortaklar herhangi bir şekilde iptal davası açamaz.

Muhalefetin tutanağa geçirilmesi aşamasında gerekçe yazılması zorunlu olmayıp, muhalefetin tutanağa geçirilmesi yeterlidir. Muhalefet kararının altının ortak tarafından imzalanması da gerekmemektedir. Buna mukabil, muhalefet şerhi, bir dilekçe ekinde toplantı başkanlığına ibraz edilebilir. Unutulmamalıdır ki, kooperatif ortağı genel kurula iştirak etmiş, lakin muhalefetine tutanağa yazılması engellenmişse, bu durumu ispatlamak suretiyle iptal davası açabilir.

3) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Öte yandan, genel kurul toplantı tutanağına yalnızca muhalefet şerhini geçirtmek kâfi ise de, dava dilekçesinde ve/veya yargılama sırasında genel kurul kararının/kararlarının niçin iptalinin istendiği açıklanmalı ve ileri sürülen iddialar ispatlanmalıdır.

Genel kurul toplantısına iştirak etmeyen ortaklar açısından konu irdelendiğinde ise;

KoopK md. 53 ve **TTK** md. 446/1-b maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, toplantıya iştirak etsin ya da etmesin, olumsuz oy kullansın veya kullanmasın belli hallerin varlığını öne süren ortaklar iptal davası açma hakkını haizdir. Bu haller ise; davetin usulüne uygun yapılmaması, toplantı gündeminin gereği gibi ilan ya da tebliğ edilmemiş olması, genel kurula katılma yetkisi olmayan kişilerin yahut temsilcilerinin toplantıya iştirak etmesi ve oy kullanması, ortağın genel kurula iştirakine ve oy kullanmasına haksız bir şekilde müsaade edilmemesidir. Bahsi geçen aykırılıkların yalnızca varlığı, kararın iptali için kâfi olmayıp, söz konusu aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğu ayrıca ortaya konulmalıdır.

Bu konuda örneğin; genel kurul toplantısına yetkili olmayan kimselerin katılması durumunda kararın iptali için zikredilen aykırılık yanında ayrıca toplantıya yetkisiz olarak katılmış olan kimselerin oylarının sayı itibarıyla kararın alınmasında etkili olduğunun ispatlanması gerekir. Başka bir anlatımla, toplantıya yetkili olmayan kimselerin katılmasına karşın, bunların oyları kararın alınmasına etki etmiyorsa, daha açık ifadeyle yetkisiz katılmış olanların oyları olmasa dahi genel kurul kararı kanun ve ana sözleşmede belirtilen yetersayılara uygun olarak alınabilmiş ve bu husus kanıtlanmışsa karar iptal edilmez.

3. İptal Davası Açma Nedenleri

Ortaklar tarafından iptal davası, kanun veya ana sözleşme hükümlerine yahut iyi niyet esaslarına aykırılık teşkil eden genel kurul kararları hakkında açılabilir (**KoopK md. 53/1**). Hükümde yer alan “**kanuna**” ifadesi ile yalnızca KoopK değil, yürürlükteki tüm meri kanunlar kastedilmektedir. Kanuna muhalefet usul açısından olabileceği gibi esas açısından da olabilir. Ana sözleşmeye aykırılık ise ana sözleşmede bulunan ve yasal olarak tanzim edilmesi mecburi ve ihtiyari olan bütün hükümleri ihtiva eder.

KoopK md. 53'te yer alan ‘iyi niyet esaslarına aykırılık’, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun⁴ 2. maddesindeki “**Bir hakkın açıkça kötüye kullanmasını kanun himaye etmez.**” hükmünde ifade olunan dürüstlük kurallarına aykırılık durumudur. Mezkûr kuralın gayesi, çoğunluğun yersiz ve haksız yere ortakları mağdur etmesini ve üzerlerinde tahakküm oluşturmasını mani olmaktır. Bir genel kurul kararı, ana sözleşme ve kanuna uygun olmasına karşın dürüstlük kuralına aykırı ise iptal davasına konu edilebilir.

Yeri gelmişken belirtelim ki, iptal davasının konusunu, genel kurul toplantısı değil, toplantıda alınan karar ya da kararlar oluşturur. O halde ortaklar, genel kurul toplantısını bir bütün olarak iptalini talep edemez.

4. İptal Davasına Dair Esaslar

Genel kurul kararlarının iptali için dava ikame edilebilmesi için, öncelikle genel kurulun bir karar alması gerekir. Genel kurul tarafından herhangi bir karar alınmamışsa, doğal olarak iptal davası

4) 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

da mevzu bahis olamaz.⁵ İptal davası, olağan ve olağanüstü genel kurul toplantılarında alınan kararlar hakkında açılabilir. Bahse konu dava, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılır (**KoopK md. 53/1, 99/1**). Dava sonrasında kooperatif merkezi değişse de, dava açılan mahkemede bakılmaya devam olunur.

Genel kurul kararları hakkında iptal davasının, genel kurulu takip eden günden başlamak üzere bir ay içinde açılması mecburidir. Açıklanan sürenin bitiminden sonra artık ortakların dava açma hakkı hitama erer ve kooperatif onay verse bile dava açamaz. Diğer bir deyişle, söz konusu bir aylık süre hak düşürücü süredir ve mahkemece resen göz önünde bulundurulur.⁶ Anılan sürede iptal davası ikame edilmediği takdirde, genel kurul kararı 'sıhhat'a kavuşur ve bu süreden sonra dava açılmış olsa dahi esasa girilmeden davayı reddedilir. Sürenin başlangıç tarihi ise genel kurulun yapıldığı/bittiği günden sonraki gündür.

Ortakların genel kurula iştirak etmemesi veya toplantı neticelerini geç öğrenmesi, dava açma süresi üzerinde etkili değildir. Öte yandan, bir aylık hak düşürücü sürenin bitmesinden önce duruşmaya başlanamaz. Birden çok iptal davasının açılması durumunda davalar birleştirilerek bakılır (**KoopK md. 53/3**).

Kooperatiflerde genel kurul kararları hakkında ikam edilen iptal davasında kooperatif tüzel kişiliği davalı olarak gösterilir ve bahse konu davada kooperatifi mahkemede yönetim kurulu temsil eder.

İptal davasının açılmış olduğu ve duruşma tarihi, yönetim kurulunca usulü dairesinde ilan edilir (**KoopK md. 53/2**). İlan, ana sözleşmede belirtildiği şekilde yapılır. İlanda, iptal davasının açılmış olduğu, hangi mahkemede açıldığı ve dosya numarası, davacısı/davacıları, davanın konusu ile duruşma günü/saati gösterilir. Ayrıca mahkeme kararının bir örneği, yönetim kurulunca hemen ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir (**KoopK md. 98, TTK md. 450**).

İptal davası açılmasını takiben mahkeme, kooperatifin talebi üzerine olası zararlarına karşı davacıların teminat göstermesine hükmedebilir. Teminatın miktar ve niteliği mahkemece belirlenir (**KoopK md. 53/4**). Mahkeme tarafından kendiliğinden teminata hükmedilemez, dolayısıyla bu konuda davalı kooperatifçe istemde bulunulması zorunludur. Mahkeme, teminata gerek görmezse talebi reddeder.

Diğer taraftan, iptal davası açılması durumunda mahkeme, yönetim kurulunun görüşünün alınmasını takiben, davaya konu olan kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına (**ihiyati tedbire**) karar verebilir (**KoopK md. 98, TTK md. 449**). Kararın yürütülmesinin geri bırakılması kararı, kesin (nihai) nitelikte olmayan ve ara karar mahiyetinde olan geçici bir hukuki koruma tedbidir. Mahkemenin genel kurulca alınan kararın tatbikatını durdurduğu takdirde, kesin hükme kadar bu karar icra edilemez ve hiç alınmamış gibi netice doğurur.

Genel kurulun kararı aleyhine, kötü niyetle iptal davası açılması halinde ise davacı sıfatını taşıyan ortak/ortaklar, bu nedenle kooperatifin uğradığı ziyandan müteselsilen sorumludur (**KoopK md. 98, TTK md. 451**). Kötü niyetle dava açan ortakların anılan sorumluluğu, iptal davasının mahkeme tarafından reddedilmesi durumunda gündeme gelir. Hükümde geçen "kötü niyet", yasada belirtilen kurallara aykırı nedenlerin olmadığını bildiği halde dava ikame etmektir. Mahkeme, söz konusu zararın, davacının yatırdığı teminattan karşılanmasına hükmedebilir.

Kooperatif genel kurul kararlarının iptali talebiyle ortaklarca açılan davalarda, **KoopK md. 99/2** gereğince basit muhakeme usulü tatbik olunur. Zikredilen davada mahkeme, dava konusunu oluşturan genel kurul kararının iptaline veya iptal talebinin reddine karar verir. Bahsi geçen kararlar dışında mahkeme, genel kurul kararının düzeltilmesini isteyemez.

5) Gönen Eriş, *Anonim Şirketler Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995, s.449.

6) Yusuf Üstün ve Muhittin Aydın, *Kooperatifler Hukuku*, BATIDER Yayınları, Ankara 2014, s.230.

Genel kurulca alınan bir karar, esas ve şekil açısından hukuka aykırı olsa dahi, mahkemece iptal edilinceye kadar geçerlidir ve tatbik edilir. Başka bir ifadeyle, iptal davasının varlığı ilgili genel kurul kararının geçerliliğini olumsuz etkilemez. Bu kapsamda, iptal kararı öncesinde iyiniyetli üçüncü kimselerle yapılan işlemler geçerli ve kazanılan haklar mahfuzdur. Buna karşın genel kurul kararının iptaline dair mahkeme kararı, kesinleştikten sonra herkes hakkında hüküm ifade eder. Yönetim kurulu ilgili kararın bir örneğini hemen ticaret siciline tescil ettirir. Kesinleşen iptal kararı, bozucu şekilde yenilik doğurucu bir karardır. Bu doğrultuda mahkeme kararı, iç ilişkide ve dolayısıyla tüm ortaklar ve organlar bakımından alındığı güne kadar geriye yürümek üzere genel kurul kararının etkisini ortadan kaldırır. Karar verilmeden önceki duruma geri dönmüş olur ve karar gününden itibaren böyle bir karar alınmamış sayılır. Ortaklar ve yönetim kurulu üyeleri, iptal kararının kesinleşmesini müteakiben iptal edilen kararlar ilgili bir istemde bulunamaz. Üçüncü kimseler bakımından ise kararın iptali ileriye dönük olarak hüküm doğurur. Lakin iyi niyetli üçüncü kişilerin hakları korunur.

5. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 53. maddesine istinaden kanuna, ana sözleşmeye ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu savıyla kooperatif genel kurul kararları hakkında toplantıyı takip eden tarihten başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılabilir.

Bahsi geçen davayı açma hakkına, genel kurul toplantısına katılıp da karara ilişkin olumsuz oy kullanan ve bu muhalefetini tutanağa yazdıran ortaklar ile toplantıya katılsın katılmasın, olumsuz oy vermiş olsun veya olmasın; davetin usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan ya da tebliğ edilmediğini, genel kurula katılma yetkisini haiz olmayan kimselerin yahut temsilcilerinin toplantıya iştirak edip oy kullandıklarını, genel kurulda hazır bulunmasına ve oy kullanmasına haksız bir şekilde izin verilmediğini ve söz konusu aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu iddia eden ortaklar, iptal davası açma hakkını haizdir. Kooperatif ortakları yanında, yönetim kurulu ve kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin kişisel sorumluluklarını gerektirmesi durumunda bunların her biri de iptal davası açmaya yetkilidir.

Genel kurul kararının iptaline dair mahkeme ilamı, kesinleşmesini takiben bütün ortaklar ve kooperatif organları için sonuç doğurur. Kararın alınmasından önceki duruma geri dönmüş olur ve karar gününden itibaren bu yönde bir karar alınmamış kabul edilir Son olarak, genel kurul kararı hakkında kötü niyetle iptal davası açılması halinde, davacı ortak/ortaklar bu nedenle kooperatifin uğramış olduğu zarar ve ziyandan müteselsilen mesuldür.

Kaynakça

- 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).
- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı R.G.).
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).
- Çöklü, Cafer Tayyar, Son Yasa Değişiklikleri Işığında Uygulamada Yapı Kooperatifleri, İstanbul 2001.
- Eriş, Gönen, Anonim Şirketler Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995.
- Üstün, Yusuf ve Aydın, Muhittin, Kooperatifler Hukuku, BATIDER Yayınları, Ankara 2014.

KOOPERATİFLERDE ORTAKLIK ŞARTLARI

Özdem
SATICI TOPRAK*

I-Giriş

Her kooperatifin kuruluşu ortakların paralel ihtiyaçlarını gidermek amacıyla birleşmelerine dayanır. Ticaret şirketlerinde esas amaç kâr elde etmek iken kooperatiflerde müşterek ihtiyaçların birlikte karşılanması öne çıkmaktadır. Bu kurumlarda serbest giriş çıkış ilkesi esas olduğundan kimse kooperatife girmeye zorlanamaz. Ancak kooperatifler de talebi olan herkesi ortak olarak alamaz. Bu bağlamda kooperatiflere ortak olabilmek için 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yazan genel ve ana sözleşmede yazılı özel şartları taşımak gerekir.

II-Kooperatiflerde Ortaklık Şartları

II.1.1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'ndaki Şartlar

Kooperatiflere ortak olmak için gerçek kişilerin medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları gerekir. **(KK Md.8/1)** Zira ancak medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir. **(TMK Md.9/1)** Fiil ehliyeti olarak da bilinen medeni hakları kullanma ehliyeti edinebilmek için kişinin ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmasının yanında kısıtlı olmaması şarttır. **(TMK Md.10/1)** Ayırt etme gücü aynı zamanda kişinin temyiz yani doğru ile yanlış ayırt edebilme makul şekilde hareket edebilme kudretini gösterir. Türk Medeni Kanunu'na göre yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes temyiz gücüne sahip, diğer bir ifadeyle mümeyyizdir. **(TMK Md.13/1)**

Bununla birlikte ortaklık şartlarının ortak olmak için yapılan başvuru esnasında olduğu kadar ortaklık statüsü devam ettiği sürece taşınması gerekmele birlikte ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmayacağından bu kişilerce yapılan sözleşmeler baştan itibaren hükümsüz olacaktır. **(TMK Md.15/1)** Yargıtay da konuyla ilgili bir kararında ağır akıl hastalığı bulunan bir kişinin söz konusu hastalık nedeniyle fiil ehliyetinin ortadan kalktığına tespit edilmesi nedeniyle ortaklığa girişinin baştan itibaren geçersiz olduğuna hükmetmiştir.¹

***Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı**

1) Y.23.HD.2015/5243 E., 2017/278 K., 07/02/2017 T.

Fiil ehliyetinin diğer şartlarından biri olan ergin olmak 18 yaşın tamamlanmasıyla başlar. **(TMK Md.11/1)**

Ancak 18 yaşın doldurulması dışında da kişi ergin olabilir. Buna göre evlenme kişiyi ergin kılacağı gibi on beş yaşını dolduran kişi kendi isteği ve velisinin rızası ile mahkeme kararı vasıtasıyla ergin kılınabilir. **(TMK Md.11/2, 12/1)**

Dolayısıyla, dernek üyeliklerinde olduğu gibi ² gerçek bir kişi 18 yaşını doldurmadan kooperatif ortaklığına girebilir.

Gerçek kişilerin kooperatife ortaklığına girebilmesi için gereken genel şart olan fiil ehliyetinin diğer bir şartı da kişinin kısıtlı olmamasıdır. Türk Medeni Kanunu'nda 405 ila 408 maddeleri arasında düzenlenen kısıtlılık, akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim, bir yıl veya daha uzun süreli özgürlüğü bağlayıcı bir cezaya mahkum olma, yaşlılığı, engelliliği, deneyimsizliği veya ağır hastalığı sebebiyle işlerini gerektiği gibi yönetemediğini ispat eden erginin kısıtlanma isteği hallerinde söz konusu olabilir. **(TMK Md.405-408)**

Tüzel kişiler fiil ehliyetini ancak yetkili organlarının oluşması ile kullanabileceklerinden dolayı kooperatife ortak olacak tüzel kişilerin gerekli organlarına sahip olması ve bu organlar vasıtasıyla ortaklığa kabul için irade göstermesi gerekir. **(TMK Md.49/1, 50/1)**

II.2.Ana Sözleşmelerde Yazılı Şartlar

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu genel ortaklık şartlarını düzenlemekle beraber özel şartların ana sözleşmeler ile belirlenmesini benimsemiştir. Bu paralelde ortaklık sıfatını kazandıran hal ve şartlar kooperatif ana sözleşmesinde bulunması zorunlu unsurlar arasındadır. **(KK Md.4/1/3, /2,4)**

Dolayısıyla, gerçek veya tüzel bir kişinin kooperatife ortak olmasında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'ndaki şartların yanında her kooperatifin türüne göre özellikler içeren ana sözleşmesindeki şartları da taşıması gerekir. Bu doğrultuda Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen örnek ana sözleşmelere bakıldığında Kooperatifler Kanunu'ndaki genel şartların tüm ana sözleşmelerde yer aldığı, bunun haricinde bazı kooperatif türlerinde ilave şartların arandığı görülmektedir. Örneğin, yük veya yolcu taşıma kooperatiflerinde kooperatifin amacına uygun aracının bulunması, aynı amaçlı başka bir taşıma kooperatifine ortak olunmaması gibi şartlar aranırken; esnaf sanatkarlar kredi ve kefalet kooperatiflerinde kooperatifin çalışma bölgesinde bulunulması, esnaf veya sanatkar statüsünde olunması gibi koşullar aranmaktadır. ³ Dolayısıyla, kooperatiflere ortak olma şartlarının ana sözleşmelerde daha kapsamlı bir şekilde yer aldığını söyleyebiliriz.

III-Şartları Araştırma Yükümlülüğü

III.1.Yükümlülük

Kooperatiflerde ortaklığa kabul yönetim kurulu kararı ile gerçekleşir. **(KK Md.8/1)** Yönetim kurulu kooperatifi temsil ve idare eden organ olması nedeniyle bu görevi yerine getirir. **(KK Md.55/1)**

2) <https://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12780/146/kavak.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

3) <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/mevzuat/anasozlesmeler/bakanlikca-kurulusu-yapilan-kooperatif-anasozlesmeleri>

Bu nedenle kanun koyucu, kooperatiflere ortak olmak isteyenlerin ana sözleşmede yazılı şartları taşıyıp taşımadıklarını araştırmak zorunda olduğu düzenlenmiştir. **(KK Md.8/2)**

Söz konusu yükümlülük ortak olmak için başvuranlar kadar, mevcut ortaklar için de arandığından, yönetim kurulunun belirli periyotlarla mevcut ortakların ana sözleşmede yazılı ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadığını araştırması gerekmektedir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yönetim kurulunun bu yükümlülüğü hangi zaman aralıklarıyla yapacağı yönünde bir hüküm yer almamakla birlikte bazı örnek ana sözleşmelerde bu yönde düzenlemeler mevcuttur. Örneğin tarım satış kooperatifleri örnek ana sözleşmesinde kooperatifçe, ortaklık şartlarının mevcudiyetinin, sonu sıfır ile biten yıllarda denetleneceği belirtilmektedir. Ancak, söz konusu düzenleme yasada yer almadığından cezai sorumluluk bakımından bu sürenin ne kadar bağlayıcı olacağı tartışmalıdır.

Bu paralelde, gerek yasada bu araştırma yükümlülüğünün hangi periyotlarla yapılacağının düzenlenmemiş olması ve gerekse ortak sayısının fazla olduğu kooperatiflerde yönetim kurulunun ortakların tüm şartları taşıyıp taşımadıklarını eş zamanlı araştırmalarını kolaylaştıracak bir veri tabanının bulunmaması bu yükümlülüğün yerine getirilmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, kanımızca 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yönetim kurulu özellikle mevcut ortakların ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırma yükümlülüğüne tabi tutulurken sorumluluğun hangi periyotlarla yapılacağının açıkça belirtilmesi suç ve ceza dengesi bakımından daha isabetli olurdu.

III.2.Cezai Sorumluluk

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, yönetim kurulunun mevcut ortaklar ile ortak olmak için başvuranların ana sözleşmede yazılı ortaklık şartlarını araştırma yükümlülüğünü yerine getirmeyen yönetim kurulu üyeleri için cezai sorumluluk öngörmüştür. Buna göre, söz konusu mükellefiyeti yerine getirmeyen yönetim kurulu üyeleri üç aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile karşı karşıya kalabilecektir. **(KK Md.Ek:2/1)**

IV-Sonuç

Müşterek ihtiyaçları için aynı çatı altında toplanan gönüllü ortaklardan oluşan kooperatiflere girebilmek için gerçek kişilerin medeni hakları kullanma ehliyetine sahip, tüzel kişilerin ise yasal organlarını oluşturmuş olmaları gerekir. Bu şartların yanında her kooperatifin türüne özgü olarak ana sözleşmesinde yer alan ilave ortaklık şartları mevcut ise kişilerin bunlara da haiz olması şarttır. Kooperatiflerde ortaklık şartları ana sözleşmede yer alması zorunlu unsurlar arasındadır. Ortakların ana sözleşmede yazılı ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırmak yükümlülüğü ise yönetim kuruluna ait olup, söz konusu yükümlülüğü ihlal eden yöneticiler hakkında üç aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezasına hükmedilir.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr>)

2-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

3-<https://ticaret.gov.tr>

4-<https://acikerisim.kent.edu.tr>

SU AYAK İZİ VE ULUSLARARASI TİCARET İLİŞKİSİ

Cemalettin Aktepe*

Mevsimin belki de son yılların en sıcak günlerinin yaşandığı bu günlerde sadece tüm canlılar için değil, başta belediyeler olmak üzere bazı kurumların da endişe düzeyi artmaktadır. Aslında yerkürenin ısınma sorunu sadece sıcak yaz günlerinin değil, her dönem ve her şart altında gündemde olması gereken önemli bir konu haline gelmiştir. Uluslararası kuruluşların, yerelde ise ilgili bakanlıkların, belediyelerin su tasarrufuna yönelik çağrılarını zaman içinde çaresizliğin bir ifadesi olarak da değerlendirmek gerekir.

Sadece temiz su kullanımı için değil, tarım ve sanayi kollarında üretim için de çok ciddi bir su tüketimi söz konusu olmaktadır. Tarımda kullanılan suya mavi su ismi verilmekte ve bu su miktarı toplam su kullanımının %70'ini oluşturmaktadır. Bunun dışında yağmur suyunun yeşil su, kirlenen suyun doğaya karışmadan önce arıtılması için gereken su miktarının da gri su olarak isimlendirildiğini burada ifade etmek gerekmektedir. Burada sanayi üretimi içinde gri su ifadesi kullanılmaktadır. Görülebileceği üzere sadece yerküredeki su tüketimi renginden bağımsız şekilde hızla artmakta, bu da endişeleri haklı olarak artırmaktadır.

Unutulmamalıdır ki tüm canlıların yaşam döngüsü suya bağlıdır. Bunun yanı sıra tarım hayvancılık ve gıda üretimi doğrudan suya ihtiyaç duyan çok kritik sanayi dallarıdır. Diğer yandan da dünya nüfusunun artış hızı azalsa da artıyor olması, ancak su kaynaklarının sabit kalması ister istemez su kıtlığını ölümcül bir global sorun hale getirmektedir. Birleşmiş Milletlerin araştırma raporlarında 2050'ye kadar dünya nüfusunun % 40'ının ciddi düzeyde su sıkıntısı yaşayan bölgelerde yaşayacağı belirtilmektedir. Bu durum iki ciddi durumu ortaya koyar. Birincisi, ilgili bölgelerde tarım ve hayvancılığın çok ciddi boyutta azalacağını veya ciddi maliyetlere neden olacağını gösterirken, ikincisi küresel bazda göçlere, sosyal huzursuzluklara ve çatışmalara yol açabilecektir. Bu kıtlık iklim değişikliklerinin nedeni olabileceği gibi sonucu olarak da görülebilir. Yani iklim değişiklikleri, su kıtlığına, bu kıtlık tarımsal üretimin düşmesine, gıda fiyatlarının artmasına ve dünyanın pek çok bölgesinde açlık riskinin artmasına yol açacaktır. Ancak bu döngüyü tersinden de okuyabilirsiniz ama maalesef yine de sonuç değişmeyecektir. Sonuçta tatlı su kaynakları her daim tehdit altında olacaktır. Tüm bu olumsuz senaryoların dışında kalıyor gibi gözüken bir konu da sanayi sektörünün su kıtlığından etkilenme derecesidir. Sanayi üretimi ve özellikle hidroelektrik santralleri ve soğutma sistemleri gibi enerji üretim alanları da suya ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla su kıtlığı sadece temiz içme suyu, tarım ve hayvancılık gibi sektörlerle değil, sanayi üretimini ve ticaretini de doğrudan etkileyen bir unsurdur. Ekonomik bir krizsiz geçmeyen şu dönemde bir neden de su kıtlığı olmaktadır.

**Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü Öğretim Üyesi*

Burada özellikle sanayi üretiminde küresel rekabetin artıyor olması ve toplam üretim miktarının artıyor olması gri su tüketimini artırmaktadır. Günümüzde sanayi üretiminin kontrolsüz, “sürdürülebilirlik” ilkelerinden uzak bir şekilde artıyor olması çevre problemlerinin yanı sıra su tüketiminin de el değiştirmesine neden olmaktadır. Burada su ayak izi karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki; su ayak izi bir ürünün üretimi sırasında doğrudan ve dolaylı olarak kullanılan toplam tatlı su miktarını göstermektedir. Ülkelerin dış ticaret ilişkileri kapsamında düşünüldüğünde ihraç edilen ürünlerle, bu ürünleri üretmek için kullandığınız suyun da ihraç edildiği düşünülmektedir. Aynı şekilde ithal edilen ürünlerle beraber, o ürünlerin üretiminde kullanılan su miktarının da yurt içine geldiği kabul edilir. Bu durum da sanal bir su ticaretini ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, Türkiye Brezilya’dan soya ithal ediyorsa, bu ürünün yetiştirilmesi için harcanan suyu da sanal olarak “ithal” etmiş sayılır. Aşağıda bazı tarım ve hayvancılık sektörlerine ait ürünlerin su ayak izlerine ilişkin bir tablo verilmiştir.

Tablo 1. Bazı Tarım ve Hayvansal Ürünlerin Su Ayak İzleri

Ürün	Miktar	Ortalama Su Ayak izi (Litre)
Sığır eti (dana)	1 kg	15.400
Koyun eti	1 kg	10.400
Tavuk eti	1 kg	4.300
Yumurta	1 adet	196
Süt	1 litre	1.000
Peynir	1 kg	5.000

* Web: <https://waterfootprint.org> adresinden derlenmiştir.

Yukarıda görülebildiği gibi özellikle hayvansal gıda ürünlerinin üretimi için ciddi miktarda su kullanımı gerekmektedir. Cumhuriyetin kurulduğu günden bugüne tarım ve hayvancılık üzerinden gayri safi yurt içi hasılanın önemli bir kısmını sağlayan Anadolu çiftçisinin bu konuda bilinçlenmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Tarım ve sanayi ürünleri ihraç eden ülkeler, büyük miktarda yerel su kaynaklarını başka ülkelere aktarmış olur ve bu durum özellikle su kıtlığı yaşayan ülkeler için çevresel risk oluşturmaktadır. Su fakiri ülkeler, su yoğun ürünleri ithal ederek yerel kaynaklarını koruma stratejisi izleyebilir. Su kaynakları olan, su zengini ülkeler, su ayak izi yüksek olan ürünleri üretip ihraç ederek ticari kazanç sağlayabilir, ancak bu ekolojik baskıya yol açabilir. Dolayısıyla ihracattan elde edilen gelirler arttıkça, ihraç ettiği ürünlerde kullandığı su miktarının da ihraç edilen ülkeye gittiği kabul edilir. Böylece ithalatçı ülke, o ürünü üretmek için gerekli su miktarını harcamayarak ülkesinde tutmaktadır.

Ülkenin kamu kurumlarının ve özellikle belediyelerin su yönetimi konusunda stratejik planlar yapmasının gerekliliği dış ticaret politikalarıyla entegre şekilde yapılmalıdır. Bir taraftan iklim değişikliği ile birlikte su stresi artarken, su ayak izi ürünlerin ihracatının tartışılmaya açılması gerekmektedir. Örneğin, pirinç, pamuk, fıstık, buğday ve mısır gibi ihracat yaptığımız tarım ürünlerinin su ayak izinin yüksek olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan hayvansal ürünlerde de su ayak izinin oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. Bu tür ürünlerin ihracatının orta ve uzun vadeli şekilde su politikaları çerçevesinde tartışılmaya açılmalıdır. Yeşil mutabakat ve benzeri çevresel düzenlemelerin son derece hızla hayatımıza girdiği bu dönemde, ürünlerin su ayak izini dikkate almaya hızlı şekilde başlamak elzem görünmektedir.

Diğer taraftan sanayi mal grupları içinde de özellikle ihracatçı olduğumuz tekstil ürünlerinin de nispi şekilde su ayak izinin yüksek olduğu bulunmaktadır. Bunun yanı sıra çelik, otomobil, elektronik, tekstil, kimyasal ürünler, plastik, makine parçaları gibi sektörlerde su ayak izinin nispi yüksekliğini kabul etmekle beraber, bu sektörlerin imalat sektörümüzün ihracatçı sektörleri olması dikkat çekmektedir. Toptan imalat sektörü ihracatımızın yaklaşık % 40'ı bu endüstrilerde olması nedeniyle, su ayak izine yönelik ülke politikasının tarım ve hayvancılık sektörleri yanında, imalat sektörlerine kapsamı anlamlı olacaktır.

Aşağıda verilen tablo ise bazı sanayi ürünlerinin su ayak izleri hakkında bilgi ve fikir verecektir.

Tablo 2. Bazı Sanayi Ürünlerin Su Ayak İzleri

Ürün	Miktar	Ortalama Su Ayak izi (Litre)
Kot pantolon (denim)	1 adet	7.000-10.000
Tişört (pamuklu)	1 adet	2.500
Ayakkabı (deri)	1 adet	8.000-16.000
Otomobil (orta sınıf)	1 adet	150.000-300.000
Akıllı telefon	1 adet	10.000-13.000
Bilgisayar (dizüstü)	1 adet	20.000-30.000
Çimento	1 kg	1.300
Çelik	1 ton	400.000-600.000
Plastik	1 kg	180-250

* Web: <https://waterfootprint.org> adresinden derlenmiştir.

Gerek tarım ve hayvancılık sektörü ürünleri için gerekse de sanayi ürünleri için, su ayak izlerinin küresel bazda bir standardı da söz konusu değildir. Örneğin pirinç ürünü için Çin de yapılan bir üretim ile Hollanda 'da yapılan üretimin su ayak izi aynı olamayabilir. Gerek UNESCO gibi uluslararası kuruluşlar ve örgütler, gerekse de konuyla ilgili çalışan bir çok veri tabanı global ölçekte ortalama almak suretiyle bu istatistikleri yayınlamaktadır. Bu kapsamda Türkiye için de güncel verileri ortaya çıkaracak araştırmaların artırılması ve detaylandırılması ulusal bir politika oluşturma noktasında kıymetli sonuçlar doğuracaktır. Su gibi kıymetli ve önemi her geçen gün artan bir stratejik ürün için en iyi ve en kötü senaryoların hazırlanması ve buna göre bir yol haritasının çizilmesi gerekmektedir.

Bu yol haritası elbette;

1. Bir mevcut durum analizi ile başlayabilir. Bu analiz kapsamında sektörel su kullanımı ve su ihtiyacının ne olacağının tespiti ilk adım olacaktır. Daha sonrasında su stresi diye ifade edilen, ülkedeki su kaynaklarının mevcut ve potansiyel kullanım düzeylerine göre yetersiz kalma durumunu masaya yatırmak gerekir. Türkiye gibi geniş coğrafi alanları olan ve farklı bölgelerde farklı ürünler üreten ülkeler için bu ciddi surette gerekmektedir. Kuraklık veya iklim değişikliği gibi risk alanlarının da bu analize dahil edilmesi gerekir.
2. Bu aşamada mevcut yasal zeminin oluşturulması yarar sağlayacaktır. Yeni düzenlemelerin gerekliliğinin anlatılması, buna yönelik regülasyonların ve standartların hazırlıklarının yapılması gerekmektedir. Ülkemizdeki paydaş kuruluşlarla burada işbirliği ve ortak politika oluşturma çabası çok kıymetli olacaktır. Bu süreçte yerel düzeyde ve ülke bazında teşvik sisteminin de düşünülmesi ve planlanması yarar sağlayacaktır.

3. Mevcut durum analizi sonrasında su analizlerine göre orta ve uzun vadeli hedefler belirlenmelidir. Su verimliliği gibi konuların da gündemden düşürülmeden bu yönde araştırmaların yapılması ve desteklenmesi önem arz edecektir.
4. Stratejik önceliklerin belirlenmesi bir diğer önemli adım olabilir. Tarım alanlarının daha verimli sulanması, sanayi üretiminde su tüketiminin takip edilmesi, ihracat ürünlerinin de su ayak izlerinin değerlendirilmesi fayda sağlayacaktır.
5. Her sektöre yönelik bir yol haritası da izlemek doğru olacaktır. Nihayetinde tarım sektörünün kullandığı mavi suyun, sanayi sektörünün, enerji – maden sektörünün kullandığı gri suyun ve özellikle ihracatçı özelliğe sahip sanayi kollarının ayrı ayrı programlara tabi olarak yönetilmesi gerekecektir. Her sektöre ait verilerin izlenmesi, bu verilerin takip edilmesi ve bu verilere göre yapılan planlama çalışmalarının izleme sistemlerini oluşturulması uygun olacaktır.
6. Ancak unutulmamalıdır ki tüm bu su politikaları sadece Kamu 'ya veya belirli bir sektöre dayatılabilecek bir konu değildir. Toplumun tüm kesimleri için farkındalık eğitimlerinin aralıksız devam etmesi gerekir. STK'lar, Üniversiteler ve diğer eğitim kurumları bu sürecin değişmez lokomotifleri olmalıdır ve bu konuda cesaretlendirilmelidir.

Yukarıda ifade edilen yol haritasına ek olarak bazı önlemlerin alınmasıyla harekete geçmek doğru olacaktır. Öncelikle çevresel sürdürülebilirlik çerçevesinde yerel su stratejisinin oluşturulmasına ivedilikle başlanmalıdır. Küresel rekabet ve ihracatı artırmak zorunda olmamız nedeniyle de bu gelişkinin **SWOT** analizinin yapılması gerekir. Tüm dünyada çevresel regülasyonların geldiği ve geleceği noktaları tahmin ederek bu düzenlemelere adapte olmayı hızlandırmak önemli hale gelmiştir. Bugün yüksek maliyetleri nedeniyle kullanıma geçilmemekle beraber, uzun vadede su tasarrufunu artıracak teknolojilerin hayatımıza girmesine olanak sağlayacak imkanların desteklenmesi gerekir. Belki burada devlet kaynaklarıyla bir teşvik sisteminin de kurulması ele alınabilir. Ama öncelikle sanayi ürünlerinin su ayak izinin hesaplanması ve muhasebeleştirilmesi gayet uygun bir adım olacaktır. Yukarıda ifade ettiğimiz sanayi dallarında su kullanımında verimliliği artıracak desteklerin verilmesi veya bu alanda projelerin başta **TÜBİTAK** olmak üzere önceliklendirilmesinde de fayda bulunmaktadır. Ancak özellikle su ayak izinin, hayatın önemli bir gündemi olarak ele alınmasını destekleyecek önlemlerin alınmasıyla harekete geçilmelidir.

Yararlanılan Kaynaklar

Cazcarro I., Schyns F. J., Arto I. ve Sanz M. J., (2022), Nations' water footprints and virtual water trade of wood products, *Advances in Water Resources*, Volume.164 (June).

Muratoğlu A., (2020), Assessment of wheat's water footprint and virtual water trade: a case study for Turkey, *Ecological Processes*, 9 (13).

Özkazanç, E. A., Tunç G. İ. ve Aşık S., (2023), Virtual water flows of Turkey's agricultural products: A gravity approach, *Journal of Cleaner Production*, Open Metu.

Tamea S., Tuninetti M., Soligno I. ve Laio F., (2021), Virtual water trade and water footprint of agricultural goods: the 1961-2016 CWASI database, *Earth System Science Data* 13 (5).

Web: <https://waterfootprint.org>

SAĞLIK KURUMLARINDA ÖRGÜTSEL DIŞLANMA

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Sağlık hizmetleri sektörü, insan yaşamının doğrudan etkilendiği yüksek stresli ve dinamik bir çalışma ortamına sahiptir. Bu alanda görev yapan sağlık çalışanları, yalnızca fiziksel iş yüküyle değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal etkileşimlerin yoğun olduğu bir ortamda faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda, çalışanlar arası ilişkilerin niteliği, kurum içi iletişim ve örgütsel iklim, hizmet kalitesi kadar çalışan refahı açısından da kritik öneme sahiptir. Ancak son yıllarda yapılan çalışmalar, sağlık alanında görev yapan bireylerin, çeşitli biçimlerde örgütsel dışlanmaya maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır. Kişilerarası iletişimi, işveren ve çalışan arasında olduğu gibi, bir çalışan ile diğeri arasında da kurulmaktadır. Bireyler çoğu zamanını iş yerinde geçirdikleri için, bir birey tarafından veya grubun içinde kendisinin önemsenmediğinin ya da görmezden geldiğini hissetmesi çalışanın olumsuz duygular yaşamasına neden olabilmektedir (*Wu vd., 2012*).

Modern Sonrası Yaklaşımlar denilen ve bilgi toplumu olarak kabul edilen dönemde, küresel rekabet için en önemli unsur insan kaynağı olmaktadır. Bu değişim ve gelişmelerin beraberinde getirdiği yeni işletme yönetimi kavramlarından biri olan örgütsel dışlanma, örgütü oluşturan grup üyelerinden bazılarının grup içinde istenmemesi ve yok sayılması şeklinde tanımlanmaktadır. Günümüzde mobbing olarak da nitelendirilen bu davranışın, istenmeyen çalışanın işine son vermektense kendisinin ayrılmasını sağlama nedeniyle sergilendiği de belirtilmektedir (*Koçel, 2020*). Bu çalışma, sağlık kurumlarında örgütsel dışlanma olgusunu incelemeyi ve bu olgunun çalışanlar ile kurum yapısı üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Örgütsel Dışlanma

Dışlanma, bireylerin normalde katılmayı bekledikleri sosyal etkileşimlerden göz ardı edilmesi ya da dışlanması davranışı olarak tanımlanmaktadır (*Harvey vd., 2018*). Bireylerde psikolojik boyutta büyük etkiye sahip olan dışlanma, bütün sosyal ortamlar gibi iş yerlerinde, çalışma ortamlarında da görülebilmektedir. Örgütsel dışlanma, bir bireyin veya grubun hedef olarak ifade edilen örgütsel üyeyi kasıtlı olarak görmezden geldiği durumlarda ortaya çıkmaktadır (*Robinson vd., 2013*).

İşyerinde dışlanmanın; iş gerilimi üzerindeki etkiyi şiddetlendirdiği, örgütsel dışlanmanın evrensel olarak acı verici ve itici olduğu, çevrelerine karşı daha duyarlı olanlar üzerinde ise daha güçlü bir

* Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir. Zhu vd., (2019) tarafından yapılan araştırmada; aidiyet ihtiyacı yüksek olan bireylerin, güçlü bir birliktelik duygusuna sahip olma ve başkalarıyla uyumlu ilişkilerden sosyal tatmin elde etme eğiliminde oldukları saptanmıştır.

Harvey vd. (2018), örgütsel dışlanmayı; fiziksel, sosyal ve siber olmak üzere üç farklı türde incelemiştir;

- Fiziksel dışlanma, dışlanan kişi sohbete katılacağına diğerlerinin susması, girildiği ortamın terk edilmesi, daha düşük ücretli bir işe transfer olması gibi durumlarla ilgilidir.
- Sosyal dışlanma ise öğle yemeklerine davet edilmeme, gizli toplantılar, dışlanan kişinin fikrinin reddedilmesi, başkalarının hataları nedeniyle suçlanma gibi durumlarla örneklendirilebilir.
- Son olarak siber dışlanma, e-araçların, e-grupların örgütler tarafından sıklıkla kullanıldığı günümüzde sanal ortamlarda ortaya çıkabilen bir dışlanma türünü ifade etmektedir. Siber dışlanmaya örnek olarak dışlanan bireyin e postalarına cevap verilmemesi, grup listelerine dâhil edilmemesi, sosyal medyadaki bağlantı isteklerinin dikkate alınmaması verilebilir.

Ferris vd. (2008), dışlanmanın aidiyet, kontrol, öz saygı ve anlamlı var oluş ihtiyaçlarını azaltan anksiyete ve depresyonu artıran bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Williams ve Nida (2011) ise uzun süre dışlanan bireyin çaresizlik, değersizlik, depresyon ve yabancılaşma yaşayabileceğini ifade etmektedir.

Dışlanmanın psikolojik refah üzerinde zararlı bir etkisinin olduğu da belirtilmiştir. Aynı zamanda dışlanma, kişiler arası ilişkileri sekteye uğratabilecek bir kavram olarak öne çıkmaktadır (Hitlan vd., 2006). Bir yöneticinin belirli bir astını tercih ederek sıklıkla onunla iletişim kurması, diğer çalışanın dışlanmışlık hissine kapılmasına ve daha az tercih edilen biri olduğunu düşünmesine sebebiyet verebilir. Bu durumda dışlanma örgüt üyelerinin etkileşimlerini azaltabilmektedir (**Chung ve Kim 2017**).

Dışlanan birey, değer ve inançlarının diğerlerinden farklı olduğu düşüncesindedir. Dahası bu bireyler, kendilerini grubun dışında algıladıklarından kendilerini örgütten ve örgütün diğer üyelerinden daha az uyumlu hissedecekler ve dolayısıyla, uyumluluk düzeyi düşük olan bireyler, düşmanlık ve saldırganlık gösterme, çatışma ve dışlanma eğilimi gibi davranışlar sergileyeceklerdir (**Zhu vd., 2019**).

Sağlık Kurumlarında Örgütsel Dışlanma

Hemen her örgütte karşılaşılabilen yaygın ve genel bir olgu olan örgütsel dışlanma, sağlık kurumları açısından değerlendirildiğinde de hoş görülmeyen ve istenmeyen bir durumu ifade etmektedir. Karmaşık bir yapıda sahip olan sağlık kurumlarında farklı meslek gruplarının birbirleriyle uyum içinde çalışması gerekmektedir (**Erkutlu ve Chafra 2016**).

Sağlık kurumlarında yürütülen dışlanma üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde mevcut çalışmalar daha çok hemşireler örnekleminde gerçekleştirildiği görülmektedir (Sarwar vd., 2020). Örneğin Gkorezis vd. (2016), gerçekleştirmiş olduğu çalışmada örgütsel dışlanmanın hemşirelerin hasta güvenliğine dair sessizlikleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmaya göre, hemşirelerin tutum ve davranışlarında örgütsel dışlanma etkili bir rol oynamaktadır.

Kumral (2017), İzmir’de kamu hastanelerinde görev yapan 200 hemşire ile yürüttüğü çalışmada örgütsel dışlanmayı, örgütsel sessizlik ve iş yeri nezaketsizliğini bir arada incelemiştir. Araştırmanın sonuçları incelendiğinde örgütsel sessizlik ve nezaketsizlik ilişkisinde dışlanmanın kısmi aracılık rolünü üstlendiğini göstermektedir. Sağlık kurumlarında hemşirelerle yapılan çalışmalardan farklı

olarak Söyük vd. (2019) tarafından yürütülen çalışma, 101 sağlık çalışanı ile gerçekleştirilmiş olup örgütsel dışlanma, iş yeri nezaketsizliği değişkeniyle birlikte incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre örgütsel dışlanma, iş yeri nezaketsizliği ile pozitif ve anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

Shafique vd. (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise örgütsel dışlanmanın olağan dışı davranışlarla pozitif ilişkisi ortaya konmuştur. Yine bu çalışmada dışlanmış hemşirelerin iş tükenmişlik seviyelerinin daha yüksek, örgüt temelli öz saygılarının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, örgütsel dışlanma davranışıyla karşı karşıya kalan bireylerin kişiler arası iletişimleri zayıflamakta ve örgütsel verimlilik bağlamında düşüşler yaşanmaktadır. Örgütsel verimliliğin düşmesiyle birlikte, sağlık çalışanlarının sunmuş oldukları hizmette ortaya çıkan problemler hasta güvenliği açısından da tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca sağlık çalışanların oluşturduğu iletişim ağına yaşanan problemler de örgütsel davranış alanında yeni kavramları da beraberinde getirmektedir. Ön plana çıkan kavramlar; iş yeri nezaketsizliği, örgütsel sessizlik olarak belirlenmiştir. Örgütsel dışlanmanın, öne çıkan kavramlarla ilişkisini değerlendiren çalışmalarda, örgütsel dışlanmanın yüksek olduğu sağlık kurumlarında, etkili ve pozitif sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir. Örgütsel iletişimin güçlü olduğu sağlık kurumları, örgütsel dışlanma açısından düşük seviyelerde yer almayı öngörmektedir. Bu çalışmalar ve ortaya çıkan kavramlar özelinde, tüm örgütlerde oluşması beklenen örgütsel dışlanmanın, çalışanların birbiriyle olan etkileşimi ve zengin sosyal çevre açısından, sağlık kurumlarında daha sık görülmesi beklenmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, sağlık hizmetleri alanında görev yapan çalışanların maruz kaldığı örgütsel dışlanma olgusunu ele alarak, bu dışlanmanın bireysel ve kurumsal düzeyde yol açtığı etkileri ortaya koymayı amaçlamıştır. Literatürden elde edilen bulgular doğrultusunda, örgütsel dışlanmanın sadece bireyin psikolojik refahını ve aidiyet hissini zedelemekle kalmayıp, aynı zamanda örgütsel bağlılık, iş doyumunu, ekip içi iletişim ve hasta güvenliği gibi kritik alanlar üzerinde de olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmüştür.

Sağlık kurumlarının çok disiplinli yapısı ve yoğun çalışma temposu, çalışanlar arasında etkili iletişim ve iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Ancak dışlanma davranışları, bu zorunluluğun aksine ekip içi uyumu zayıflatmakta, bireyler arasında güvensizlik yaratmakta ve nihayetinde örgütsel performansı düşürmektedir. Araştırmalar, özellikle hemşireler gibi doğrudan hasta bakımında görevli çalışanların dışlanma deneyimlerinin hasta güvenliği açısından da risk oluşturduğunu göstermektedir.

Örgütsel dışlanmanın yaygınlaşması, çalışanların psikolojik tükenmişlik yaşamasına, iş yerinde sessizlik eğilimi göstermesine ve örgüt temelli öz saygılarının azalmasına yol açmaktadır. Bu sonuçlar, yöneticilerin çalışanlar arasındaki ilişkileri sadece performans odaklı değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmeyi gözetken bir yaklaşımla ele almalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, sağlık kurumlarında örgütsel dışlanmanın önlenmesine yönelik sistematik politika ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yöneticilerin empatik liderlik, açık iletişim ve kapsayıcı ekip yönetimi gibi stratejilerle bu olguyu proaktif biçimde ele almaları hem çalışan refahını hem de hizmet kalitesini artıracaktır.

Kaynakça

Chung, Y. W., & Kim, T. (2017). Impact of using social network services on workplace ostracism, job satisfaction, and behaviour. *Behaviour & Information Technology*, 36(12), 1230–1239. <https://>

Erkutlu, H., & Chafra, J. (2016). Impact of behavioral integrity on workplace ostracism: The moderating roles of narcissistic personality and psychological distance. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 8(2), 222–237.

Fatima, A. (2016). Impact of workplace ostracism on counter work behaviors: Mediating role of job satisfaction. *Abasyn Journal of Social Sciences*, 9(2), 388–408.

Ferris, D. L., Brown, D. J., Berry, J. W., & Lian, H. (2008). The development and validation of the workplace ostracism scale. *Journal of Applied Psychology*, 93(6), 1348–1366.

Gkorezis, P., Panagiotou, M., & Theodorou, M. (2016). Workplace ostracism and employee silence in nursing: The mediating role of organizational identification. *Journal of Advanced Nursing*, 72(10), 2381–2388.

Harvey, M., Moeller, M., Kiessling, T., & Dabic, M. (2018). Ostracism in the workplace: Being voted off the island. *Organizational Dynamics*, 47(4), 1–10.

Hitlan, R. T., Clifton, R. J., & DeSoto, M. C. (2006). Perceived exclusion in the workplace: The moderating effects of gender on work-related attitudes and psychological health. *North American Journal of Psychology*, 8(2), 217–236.

Koçel, T. (2020). İşletme yöneticiliği (18. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Kumral, T. (2017). İşyeri nezaketsizliği ve örgütsel sessizlik ilişkisinde örgütsel dışlanmanın aracı rolü. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, İstanbul.

Sarwar, A., Abdullah, M. I., Hafeez, H., & Chughtai, M. A. (2020). How does workplace ostracism lead to service sabotage behavior in nurses: A conservation of resources perspective. *Frontiers in Psychology*, 11, 850. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00850>

Shafique, I., Qammar, A., Kalyar, M. N., Ahmad, B., & Mushtaq, A. (2020). Workplace ostracism and deviant behaviour among nurses: a parallel mediation model. *Journal of Asia Business Studies*, 15(1), 50-71.

Williams, K. D., & Nida, S. A. (2011). Ostracism: Consequences and coping. *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 71–75.

Wu, L. Z., Yim, F. H. K., Kwan, H. K., & Zhang, X. (2012). Coping with workplace ostracism: The roles of ingratiation and political skill in employee psychological distress. *Journal of management studies*, 49(1), 178-199.

Zhu, Q., Shu, Y., Feng, D., & Tan, R. (2019). Internal and external causes of workplace ostracism-an empirical study on the impact model of personality and organizational climate. In 2019 International Conference on Strategic Management, 326-333.

7 HAZİRAN "DÜNYA GIDA GÜVENLİĞİ GÜNÜ" VE ÖNEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

Bilindiği gibi her yıl 16 Ekim "Dünya Gıda Günü" olarak kutlanmaktayken, temel bir insan hakkı olarak kabul edilen güvenilir gıdaya erişim hakkına dikkat çekmek ve toplumlarda tartışılarak konuya duyarlılığın artırılmasını sağlamak üzere BM Genel Kurulu'nda Aralık 2018'de alınan kararla 7 Haziran günü, "Dünya Gıda Güvenliği Günü" olarak belirlenmiştir.

Son 10 yılda sebebi ne olursa olsun, güvenli gıda ve temiz suya erişim insan hakkı olmaktan uzaklaşmıştır. Gıda güvenliği tarlada başlayan ve tüketici ile son bulan karmaşık bir süreçtir. Gıda güvenliği, insan hayatını korumayı, sağlıklı beslenmeyi ve gıda kaynaklı hastalıkların önlenmesini hedefler. Ancak her yıl dünyada yaklaşık 600 milyon insan 200 farklı gıda kaynaklı hastalıktan muzdarip olmaktadır. Ayrıca gıda kaynaklı hastalıkların sebep olduğu 420 bin ölüm gerçekleşmektedir.

Gıda güvencesi, bütün insanların sağlıklı bir yaşam için gerekli olan beslenme ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıdaya fiziksel ve ekonomik bakımdan sürekli erişebilmeleri durumudur. Gıda güvenliği ise erişilen gıdanın bilimsel(fiziksel,

Resim 1: 7 Haziran 2025'teki 'Dünya Gıda Güvenliği Günü'nün teması, hastalıkları azaltmanın, maliyetleri düşürmenin ve hayat kurtarmanın anahtarı olarak bilimsel bilginin kullanımına dikkat çekmektedir.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

kimyasal ve biyolojik) açıdan insan sağlığını riske atmaması için alınan önlemleri ifade etmektedir. Çok açıktır ki gıda güvencesi ve bilim olmadan, gıda güvenliğinden söz etmek mümkün değildir.

Birleşmiş Milletler tarafından ‘**Dünya Gıda Güvenliği**’ için 2025 yılının teması olarak, “**Gıda Güvenliği: Bilim İşbaşında**” temasıyla, konunun önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Zira bilim, gıda güvenliğinin merkezidir. Bilim, gıdayı güvensiz kılan şeyin ne olduğunu anlamamızı sağlar ve gıda kaynaklı hastalıkları nasıl önleyeceğimiz konusunda bize rehberlik eder.

Gıda Güvenliği Ve Sürdürülebilir Kalkınma

‘**Gıda güvenliği**’ terimi ilk olarak gıda fiyatlarına bağlı olarak Bangladeş’te, kuraklık nedeniyle de Sahel bölgesi ve Darfur’da açlık felaketi yaşanmasının ardından 1974 yılında uluslararası kamuoyunun gündemine gelmiştir. 2000’li yıllardan sonra ise, aşırı yoksulluğun ortadan kaldırılmasının yanı sıra açlığın sona erdirilmesi, ‘*Yoksulluğun 2030’da Ortadan Kaldırılması Hedefleri*’ arasında yer almıştır. Ancak hedeflerin gerçekleşmemesi üzerine, birbiriyle sıkı sıkıya bağlı bu iki küresel soruna, 2015 yılında kabul edilen ve uygulama döneminin ortasına geline Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nde yer verilmiştir. Bu şekilde, günde 1,25 dolardan daha az bir gelirle yaşamaya çalışmak şeklinde tanımlanabilecek aşırı yoksulluğun ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Ancak kalkınma hedeflerinin dumanı henüz üzerinde iken bu alandaki kazanımların hız kestiği görülmeye başlanmıştır.

2019 yılında başlayan Kovid-19 salgınıyla birlikte süreç tersine döndü ve dünyada yoksulların hem toplam sayısı hem de nüfus içerisindeki oranları artış gösterdi. Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu (**UNDP**) ve **Dünya Bankası** 2023 verilerine göre ise dünyada yaklaşık 424 milyon kişi aşırı yoksulluk şartlarında hayatını sürdürmeye çalışıyor. Yoksulluğun 2030 yılında ortadan kaldırılabilmesi hedefi gerçekçi bir hedef olmaktan gittikçe uzaklaşıyor.

Resim 2: 5-6 Şubat 2022 tarihlerinde Etiyopya’da düzenlenen Afrika Birliği 35. Zirvesi’nde “*Kıtada Gıda Güvenliğinin Sağlanması*” konusu, Afrika’da 2022 yılının teması olarak kabul edilmiştir. Gıda güvenliği, Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle öngörülenden çok daha ciddi bir sorun olarak Afrikalıların karşısına çıkmış bulunuyor. Bu bağlamda savaşın ilk etkileri arasında küresel petrol ve gıda fiyatlarının yükselmesi vardır. Ukrayna ile beraber Rusya’nın da gübre ihracatını durdurması ve tarım ürünlerinin ihracatını da kısıtlayacağını sinyallerini vermesi küresel gıda arzını etkilemiştir. Dolayısıyla Afrika kıtasında yüz milyonlarca insanın temel gıda maddelerine erişimi, yani gıda güvenliği olumsuz etkilenmiştir.

Akut Gıda Güvensizliği Nedir?

Akut Gıda Güvensizliği; Bir kişinin yeterli gıda tüketememesinin, kişinin yaşamını veya geçimini doğrudan tehlikeye atması durumunu ifade etmektedir. Bu ifade, Entegre Gıda Güvensizliği Faz Sınıflandırması (IPC) ve Cadre Harmonise gibi uluslararası kabul gören aşırı açlık ölçümlerine dayanmaktadır. BM'nin her yıl yayınladığı, '**Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenme Raporu'nda belirttiği üzere, akut gıda güvensizliği**, kronik açlıktan daha şiddetlidir. Kronik Açlık ise; bir kişinin normal ve aktif bir yaşam sürdürebilmek için gereken yeterli gıdayı uzun bir süre boyunca tüketememesi durumudur. 2021 yılında '**Gıda Krizleri Küresel Ağı**' tarafından hazırlanan raporda, analizi yapılan akut gıda krizlerinin arkasında yatan temel nedenler şu şekilde sıralanmıştır:

- * Çatışmalar ve göçler
- * İklim değişikliği ve aşırı hava olayları
- * Ekonomik istikrarsızlıklar

Kovid-19'un gıda güvenliğine olası etkileri de

Raporda ele alınmış olup, durum şöyle değerlendirilmektedir; "**Salgın, özellikle tarım ve tarım dışı sektörlerde çalışan en kırılgan grupların geçim kaynaklarını ve gıda güvenliğini harap edebilir. Küresel durgunluk, gıda tedarik zincirinin büyük ölçüde bozulmasına yol açabilir.**" Bu durumdan (pandemi ve küresel kriz) en çok Afrika ülkelerinin ve Afganistan'ın etkileneceği belirtilmiştir.

Rusya - Ukrayna Savaşı'nın Gıda Güvenliğine Etkileri

Rusya'nın Ukrayna'da devam eden savaşı, dünya tarımını ve dolayısıyla gıda güvenliğini endişe edilir boyutta tehdit etmektedir. Ukrayna ve Rusya, dünyanın buğday, mısır, yağlı tohum ve gübre ihracatının çok önemli payını oluşturan tarımsal güç merkezleridir. Bu savaş, Ukrayna'daki tarımı tüm yönleriyle olumsuz etkilerken, Rusya'dan yapılan ihracatı da yavaşlatmaktadır. Dünyanın 26

Resim 3: "7 Haziran Dünya Gıda Güvenliği Günü", dünyada herkesin güvenli ve sağlıklı beslenme hakkının olduğundan yola çıkarak belirlenmiştir. '**Dünya Gıda Güvenliği Günü**' bilimin de aracılığı ile gıdanın ne kadar önemli bir güç olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

ülkesi, buğday ithalatının en az yarısını Rusya ve Ukrayna'dan yapmaktadır. Düşük arz ve yüksek fiyatlar, çoğu gıda güvencesi olmayan bu ülkeleri etkilemektedir.

Diğer taraftan mısır, yağlı tohum ve gübrenin düşük arzı ve yüksek fiyatları, yayılcı etkileriyle diğer emtia fiyatlarını da artırıcı bir rol oynamaktadır.

Salgınlar, doğal afetler, çatışmalar, göçler ve iklim değişikliğinin uzun süreli olumsuzlukları, gıda fiyatlarında önemli artışlara neden oldu.

Dünyanın birçok yerinde düşen verimlilik, artan küresel talep ve gıda tedarik zinciri sorunları, tahıl ve yağlı tohum stoklarının azalmasına ve fiyatların son on yılın en yüksek seviyelerine ulaşmasına yol açtı.

Diğer taraftan yakıt, gübre ve tarım ilaçları gibi enerji yoğun temel girdi fiyatları da hızla artmaya devam etti ve ediyor.

BM Gıda ve Tarım Örgütü (**FAO**), Şubat küresel gıda fiyat endeksinin istikrarlı artışlarla tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaştığını duyurdu.

Ayrıca **BM** iklim değişikliğinin etkilerine ek olarak Kovid-19 salgının ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin etkileri nedeniyle dünya çapında gıda güvensizliği yaşayanların sayısının son 15 yılın en yüksek seviyesinde olabileceğini tahmin etmektedir.

FAO'nun iyimser senaryosu, kısa dönemde buğday fiyatlarının yaklaşık % 9, kötümser senaryosu ise % 21'in üzerinde artabileceğini göstermektedir. Yetersiz ve sağlıklı beslenme senaryoları, dünyada yetersiz beslenenlerin sayısındaki ek artışın birkaç yılda 13 milyonun üzerine çıkabileceğini göstermektedir.

Özetle savaş, milyonlarca insanın gıda güvenliğini ve sağlığını tehdit etmektedir.

İnsanın en temel ihtiyaçlarından olan beslenme ve sağlıklı yaşam, gıda güvenliği esasıyla mümkündür.

Dünyadaki birçok yeni hastalığın türeyişi gıda güvenliğinin önemini göstermiştir. Gıda kaynaklı hastalıklar, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde insan sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu hastalıklar özellikle çocuklarda, yaşlılarda ve hamilelerde ciddi tehlikeler oluşturmaktadır. Bu tür hastalıkların oluşturduğu tehlikeler insanların sağlığını ve hayatını kaybetmesine sebep olmaktadır.

“Daha Güvenli Gıda Ve Daha İyi Sağlık” Nedir?

Dünya üzerinde kimi kaynaklara göre 400 milyon, kimi kaynaklara göre ise 600 milyon kişinin her yıl gıda kaynaklı hastalıklardan yaşamını yitiriyor olması gıda üretiminden tüketimine kadarki süreçte gıda biliminin ışığında gıda güvenliği ilkelerinin uygulanmasının ne ölçüde gerekli olduğunu göstermektedir.

İnsanlığın tarihsel süreci içerisinde, gıdaların işlenmesi ve bozulmalara karşı korunmasına yaşamın devamı bakımından her dönem ihtiyaç duyulmuştur.

Yılın farklı mevsimlerinde yetişen gıda ürünlerinden daha geniş bir zaman diliminde yararlanma ve gerekse farklı bölgelerde yetişen ürünlerin diğer bölgelerde yaşayanlarca edinilebilme isteği ve ihtiyacı her zaman söz konusu olmuştur.

Bu ihtiyaç ise zaman içerisinde kurutma, tuzlama, salamuraya yatırma, fermente etme, haşlayarak, pişirerek ısıl işleme tabi tutma gibi yöntemlerle gıdaların dayanma sürelerini uzatmak amaçlı gıda dayandırma yöntemlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Resim 4: Dünyada her yıl üretilen 1,3 milyar tonun üzerindeki gıda ya kaybediliyor ya da israf ediliyor. Bunun yanı sıra artan dünya nüfusuna paralel olarak israf edilen gıda miktarı da artıyor. Birleşmiş Milletler'e göre, küresel nüfusun 2050 yılına kadar 9,7 milyarı bulması beklenirken, gıda talebinin de % 60'a kadar artması bekleniyor; bu da gıda güvenliğini acil müdahale edilmesi gereken bir konu haline getiriyor.

Bu yöntemlerin bilimsel ve teknolojik temelde uygulanma alanı bulması ise gıda güvenliğinin sağlanmasında önemli olanaklar sunmuş, gıda kaynaklı sağlık problemlerinin ve diğer yandan gıda israfının azalmasını beraberinde getirmiştir.

Bununla birlikte, günümüzde özellikle medya olmak üzere görsel ve işitsel iletişim olanaklarını kullanarak, gıda ile ilgili vurgun amaçlı, doğrudan uzak, yanıltıcı haberlerle, insanları gıda bilimine

Resim 5: Biyolojik ve kimyasal tehlikeler içermeyen, asgari hijyen şartlarını taşıyan standartlara uygun 'Güvenli Gıda' sağlıklı ve üretken bir toplum için ön koşuldur. Dünya Gıda Güvenliği Günü'nde, daha sağlıklı yaşam için gıda kaynaklı hastalık risklerinin bilimin ışığında belirlenmesi, yönetilmesi ve önlenmesi konularına dikkat çekerek harekete geçilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

aykırı üretilen, hijyen ve sağlıktan uzak ürünlerin tüketilmesine davet etmenin bilimsel gerçekliklerle ilgisi olmayan bir yaklaşım olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Geleneksel deneyimlerle gıda bilimindeki gelişmelerin buluşturulması sonucunda doğru üretim modellerinin tesisi ve bunun sonucunda güvenilir gıdaya erişimin mümkün olabileceği değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda gerek sektörde ve gerekse resmi kontrol mekanizması içerisinde çalışan '**Gıda Mühendisleri**'nin gıda güvenliğinin vazgeçilmez bir parçası olduğu göz ardı edilmemeli, gıda mühendislerinin tüm süreçte, yeterli sayıda ve etkin biçimde yer alması sağlanmalıdır.

Gıda ile ilgili başta resmi otorite olmak üzere kamunun ilgili diğer kurum ve kuruluşları ile meslek örgütleri, üniversiteler, sektör temsilcileri, odalar, üretici birlikleri ve sivil toplum kuruluşları gıda güvenliğinin sağlanması için bir araya gelmelidirler.

Sonuç Ve Öneriler

Gıda güvenliğinin ve piyasada istikrarın sağlanabilmesi için devletlerin sıkı önlemler alması gerekmektedir.

Ayrıca, sağlıklı ürün tüketiminde bilinç oluşturulması, gıda güvenliği açısından olumlu bir gelişmedir. Ancak yine de, temel yaşam gereklerinden olan su ve gıda gibi ürünlere dahi ulaşımı kısıtlı olan kişilerin küresel salgından ve savaşlardan daha fazla etkileneceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Geçmişte küresel tedarik zincirinin neredeyse her ülkede bozulmasına neden olan Kovid-19 salgını ve günümüzde Rusya-Ukrayna Savaşı gelecekte krizlere daha dayanıklı ve hazırlıklı bir tarım politikasının kurulmasına da alt yapı hazırlayacaktır.

İnsanın en temel ihtiyaçlarından olan beslenme ve sağlıklı yaşam, gıda güvenliği esasıyla mümkündür. Dünyadaki birçok yeni hastalığın türeyişi gıda güvenliğinin önemini bir kez daha göstermiştir. Gıda kaynaklı hastalıklar, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde insan sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Bu hastalıklar özellikle çocuklarda, yaşlılarda ve hamilelerde ciddi tehlikeler oluşturmaktadır.

Bu tür hastalıkların oluşturduğu tehlikeler insanların sağlığını ve hayatını kaybetmesine yol açmaktadır.

Bu konuda bilime büyük görev düşmektedir. Bilim, gıda güvenliğinin odak noktasında yer alır ve gereklidir.

Hastalıkların azaltılmasında, masrafların düşürülmesinde insanlara yol gösterir ve bilinçli gıda seçimleri yapılmasını kolaylaştırır. Bilim, gıda sistemindeki değişimlere uyumu kolaylaştırmakta, gıda sistemine katılmak için karar verme becerisini geliştirmekte ve sürdürülebilir çevreyi desteklemekte yardımcı olur.

Bilinçli gıda seçimleri bireylerin, ailelerin ve toplumların sağlıklı olmaları ve mevcut dünyamızda iyi yaşamaları için gıda ile ilgili olarak bilmeleri ve yapabilmeleri gereken şeyleri açıklamaya yönelik olarak yarar sağlar.

Güvenli gıda seçimleri bireylerin beslenme davranışlarını şekillendirmede, doğru, yeterli ve sağlıklı gıda seçimlerine sahip olmalarını sağlamada kritik bir role sahiptir.

Ayrıca bireylerin yaşamlarının sağlıklı olmasını sağlayan becerilerden de biridir. Bu yüzden gıda okuryazarlığı çok önemli ve gereklidir. Her yıl dünyada yaklaşık 1,3 milyar ton gıda maalesef israf

edilmektedir. Bu miktar, dünyada üretilen gıdanın üçte birine denk gelmektedir. Kayıplar hem ekonomik hem de çevresel sorunlara yol açmaktadır.

Ayrıca, taklit tağşiş yapan firmalara verilen cezalar caydırıcı olmalı, gerekirse işletmeler kapatılmalı veya bu işletme sahiplerinin farklı isimler altında üretim yapmaları engellenmelidir. Taklit tağşiş listeleri rutin ve tarafsız şekilde açıklanmaya devam edilmelidir.

Türkiye’de gıda güvenliği konusunda yetkili otorite Tarım ve Orman Bakanlığı’dır. Tüm iş ve işlemler 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında ve bilimsel olarak yürütülmektedir.

Kaynaklar

- Şireli,U.T., Covid-19 ve Gıda Güvenliği, 2020, A.Ü.Veterinerlik Fakültesi, Ankara.
- Prof.Dr. Ayhan Filazi, Ankara Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, Ankara.
- ‘İstanbul Ticaret Gazetesi’, İstanbul Ticaret Odası Yayını, Tarih:19 Şubat 2021- 21 Mart 2025, Sayılar:3148-3353, İstanbul.
- [https://gidaguenligi.ankara.edu.tr/2024/06/04/dunya-gida-guvenligi-gunu-7-haziran-2024\(Erişim Tarihi:21.04.2025\).](https://gidaguenligi.ankara.edu.tr/2024/06/04/dunya-gida-guvenligi-gunu-7-haziran-2024(Erişim Tarihi:21.04.2025).)

"91 YILDAN SEÇMELER,,

"91
YILDAN
SEÇMELER,,

ŞU HAYAT PAHALILIĞI

Kooperatif Postası
Karinca,

Nisan 1949, Sayı: 148, S. 3-4.

Yazan:
Nusret UZGÖREN

Hayat pahalılığı yeniden hepimizi meşgul eden önemli konulardan biri oldu. Başka memleketlerde de, daha az veya daha çok nispetlerde aynı dert, halkı ve iktisatçıları düşündürmüş, tedbirler aratmıştır. Maalesef bizde, bu meselenin bir hususiyeti daha var.

Alınması gereken tedbirler nazari olarak tespit edilse bile, tatbikattaki güçlükler, içtimai ve iktisadi bünyemizin başkalıkları dolayısıyla, acil başarı elde etmek hemen hemen imkânsızdır. Eğer hayat pahalılığı, bir hastalıktır demek caiz ise, bu hastalığın tedavi devresi, nekahet devresi, biz Türkiye topluluğu için, daha uzun sürecektir.

Bu üzüntülü durum alın yazısıdır, kimse değiştiremez. "Kimse değiştiremez" sözünden kötümserlik manası çıkarılmasın! Bilakis, hastalığın teşhisi ve uzunca vadeli bir tedaviye muhtaç olduğuna inanmak, soğukkanlılığımızı sağlar, sabırla, azimle plânla çalışma zorunda olduğumuzu anlamak imkânını verir. Bu nokta üzerinde biraz duralım:

Gazetelerimiz, partilerimiz, halk velhasıl, her muhitte herkes hayat pahalılığından şikâyetçi! "Şu veya bu madde yarın daha pahalılaşacak" düşüncesi, zannı, borç harç eldeki parayı, mala yatırmak yarışını doğurur. Fasit daireye düşürür. Bu psikolojik hâdise ise, hayatı bir kat daha pahalılaştırır. Dert bir ise, iki olur.

Son iki cihan savaşını yaşamış olanlar yurttan ve bütün dünyada müşahade ettikleri bu psikolojik hallerden kâfi ders almış bulunuyorlardır elbet!

Davanın müspet taraflarına geçmeden şuracıkta bir noktayı daha açıklamak faydalı olacak sanıyorum: Geçen hafta, soframda, İsviçre'den yeni gelen bir arkadaşım önüne koyduğum tavuğu beğendi. Dört lira ile alındığını duyunca ucuzluğuna hayret etti!

İsviçre'de bir tavuğun 30 frank olduğunu, yani bizim paramızla yirmi beş liraya, kambiyo kara borsasının en iyi şartlarını kabul etsek bile on iki liraya satıldığını düşünce şaşmamak kabil değildir.

Sakin klasik müdafaalara saptığımı sanmayın. Yani bu misal ile yurtta ucuzluk var bayram edelim diyecek değilim. Bilâkis İsviçre piyasasında istikrar var 1914'den beri veya 1938'den beri hayat pahalılaşma nispetlerinin merdiveni, yorucu ve kalp sıkıştırıcı olmamıştır.

Son on yıl içinde, İsviçre'de de hayat pahalılaştı,fakat yüzde belki doksan veya yüz nispetinde ve saat yelkovanı gibi farkına varılmaksızın, yavaş yavaş!.. Bizde ise bu yükselişler birdenbire olduğundan ve hırpalayıcı mahiyet almaktadır. Yüzde dört yüzü aşmaktadır.

Bazı mühim maddeler beş on misli pahalılaşmıştır.

Bütün dava işte buradadır. Ticaret mekanizması ve bunun yanı başında birçok işlerimizin mekanizmaları, ileri duruma erişilmemiş bulunduğundan bugünkü sıkıntı mukadderdi!

Bundan on yıl önce, hatta yirmi yıl önce, bugünün iktisadi sıkıntılarına namzet olduğumuzu görenlerimiz yok mu idi? Vardı şüphesiz. Fakat derin bir lâkaydi, iktisadi alanda gerekli tedbirleri etraflı bir görüşle kavramaya mani oldu durdu.

Savaş yıllarının fırtınalarına mukavemet edebilecek iktisadi bünyelere sahip olan topluluklarla, iktisadi çatısının desteklerini henüz hazırlayamamış olan topluluklar arasında şüphesiz farklar gözükecekti. Bu hal mukadderdi. Olan oldu. Bugün ne yapmalı?

a - Evvela eksiklerimizi görmeliyiz. Mesul aramakla vakit geçirmeksizin kusurlarımızı bellemeliyiz.

b - Acele yapılacak şeylere vakit kaybetmeden baş vurmaliyiz.

c - Salâhiyetli iktisatçılar bir yandan ilmî araştırma ve tartışmalarını yapmalı ve uzun vadeli planları hazırlamalıdır.

Bu arada bazı fikirler ortaya çıkmakla beraber basit oldukları için kimse kıymet vermez. (tıpkı suya ve havaya, bol oldukları için para vermediğimiz gibi).

d - Bunları da dinlemeliyiz. Gururumuzu yontarak bilgi inhisarcılığından samimiyetle vazgeçmeliyiz. Kafalı bir arkadaşım derdi ki, Memleket davalarını ancak tabiiler ve mühendisler objektif bir görüşle tahlil edebilirler. Çünkü onların biyoloji bilgileri veya riyazî düşünme kabiliyetleri kuvvetlidir. Yaygaralara telâşlara kendilerini kapatılmaksızın işlerini yürütürler. Ve ancak onlar, ilimden mülhem olarak nispeten doğru iş görebilirler.

Siz iktisatçılar, hukukçular veya siyasetçiler, müspet ilimlerin verdiği soğukkanlılıkla araştırma ve tedbir alma terbiyesini ekseriyetle iktisap etmemiş kimselersiniz. Bundan dolayı da hesapla değil hisle hareket eder ve yanlışlıklara daha ziyade düşebilirsiniz.

Bu dersi aldıktan sonra, memleketin umumi meselelerini düşünmek, düşündüğünü yazmak veya söylemek bir hata olmakla beraber arasra hislerime kapılarak düşünmek ve yazmak günahını işliyorum.

Bu satırlar da, bir aydan beri okuduğum gazetelerin ve duyduğum dedikoduların doğurduğu aksûlâmelin mahsulüdür.

Tam yirmi yıldan beri fırsat bulundukça neşrettirdiğim değersiz yazılarımin, basit olduğu için göze çarpmayan fakat saburla, üstünde ısrarla durduğum bir noktasını tekrardan çekinmeyeceğim: - Hayat pahalılığı, hayat ucuzluğu, refah ve saadet, bütün bunları kendimiz eker, kendimiz biçeriz!

Et pahalı mı? Ete grev yapılır. Yağ mı pahalı? Yağa grev yapılır. Aç oturup ölelim mi diyerek tebessüme başladınız aziz okuyucularım. Merak etmeyin. Acele etmeyin bu basit fikri biraz işleyelim.

Olgun topluluklar, kendiliklerinden istihlâki zaman zaman kısabilirler. Olgun bir insan midesi bozulunca perhiz ettiği gibi veya parasız kalınca, çalıp çırpıksızın, soğan ekmek yemeğe katlanmasını bildiği gibi. Bu menfi mukavemetin yanı başında, yapılacak tamamlayıcı müspet bir şey daha var.

Bir araya gelerek kooperatifler kurmak, mutavassıtların bulandırdıkları piyasaya berraklık getirmek, "Mevcut kooperatifler sanki neye yarıyorlar?" demeyiniz.

Bu tembel işi bir cevap olur. Mevcut dediğiniz kooperatiflerin sayısı ve onlara bağlı ortakların adedi gülünç denecek kadar azdır. Bundan başka birlikleri de yoktur. Bu acıklı hal ise dünyanın hiçbir yerinde yoktur...

Şu halde ne yapmalı? İktisadi olgunluğu muayyen bir mertebeye erişmemiş topluluklarda, arz ve talebin tanzimi, halkın şuuruyla ve kooperatifleriyle kabil olamayınca Devlet, işi ele alır. Fakat tereddütsüz ve zaafsız bir programla ele alır. Yani istihlakı tahdit eder.

Kart vesika usulü yeniden ihdas olunur. Bundan başka çare yoktur. Bu iyi bir şey midir asla! Fakat ilk planda başvurulacak yegâne çare budur. Bu tedbirlerle iş bitmiş olmaz.

Belediyeler, münasip semtlerde dükkânlar inşa ettirir, istihlâk kooperatifleri topluluklara ucuz bedelle kiralar. Hatta bu kooperatiflere ortak olurlar. Bütün kooperatiflerin toptancı birlikleri kurulur ve kanun muayyen bir müddet için bunlara bazı muafiyet Hükümet kooperatifçiliği sağlam yollara eriştirecek bir kooperatif kanunu hazırlar ve acele tatbik mevkiine koyar.

Bu ve buna benzer tedbirleri vakit kaybetmeksizin bugün işe başlarsak 1950 kişi için nispeten hazırlıklı ve daha iyi bir duruma girmiş bulunuruz.

Kooperatif Postası
Karinca,

Nisan 1949, Sayı: 148, S. 5.

Yazan:

Sadi Irmak

Esnaflık Dernekleri hakkındaki kanun tasarısı Kamutaya gelmiş bulunuyor. Memlekette milyonlarla mensubu olan bir sosyal zümrenin teşkilatlanmasına hâkim olacak kaideleri tespit eden bir kanunun önemi meydandadır.

Esnaflık ve küçük sanatkâr yani sermayesiyle birlikte emeğini değerlendiren fakat tipik patron - işçi münasebeti göstermeyen bir zümrenin gerek milli ekonomi, gerek nizam içindeki yeri milletçe büyük itina ister.

KARINCA 37

Büyük sanayinin kurulmasını takibeden yıllarda serbest esnaf sınıfının yaşama kabiliyeti olup olamayacağı çok münakaşa edilmiştir. Fakat bugün bu tartışmalar şu sonuca varmış bulunuyor ki, iyi, teşkilâtlanmış bir esnaf sınıfı büyük sanayi yanında da yaşamaya kabiliyetlidir ve ya şaması milli bünyenin faydasınadır.

Esnaf patonal bir teşekküle bağlanmaksızın yani müstakil küçük işletmeler halinde hem ekonomik kıymetler yaratmak hem de özel bir sosyal sınıf teşkil etmek bakımından yaşama kabiliyetlidir.

Bu sınıfın bizdeki sosyal ehemmiyeti bir taraftan da tarihimizden gelmektedir. Türk tarihini yaratmış olan unsurlar arasında mütesanet disiplinli ahlâk ve hukuk prensiplerine saygılı bir esnaf zümresinin çok büyük rolü olmuştur.

Memleketin içinde girdiği demokrasi hayatı içinde elbette mazideki loncaları aynen yaşatmak mümkün olmadığı gibi az çok otoriter sistemlerin icabı olan korporatif (1) teşekküller de yaşatılmaz. Gidilebilecek tek yol hür dernekler kurmaktır.

Bu prensip kabul edilince tabiidir ki, esnaf, derneğe girmeğe mecbur tutulamaz. Bununla beraber bu derneklerin varlık gösterebilmeleri için esnaf çokluğunu içine alması lâzımdır. Bu maksada ulaşmak için eldeki tek imkân derneğe girmeyi teşvik edecek kanuni ve idari tedbirlerdir.

Esnaf serbest dernekler kurmasında büyük içtimai ve ekonomik faydalar vardır. Devletle Belediye ile ve halkla temasta esnaf zümresinin menfaatlerini ve haklarını koruyacak ve aynı zamanda kamu faydasını sağlayacak tedbirlerin alınabilmesi canlı bir teşekkülün bulunmasına bağlıdır.

Yeni tasarı Kamutayda gelişerek bu önemli ihtiyaçları karşılayacak bir olgunluğa ulaşmalıdır. Sendikalar Kanunundan edindiğimiz bazı tecrübeleri bu alanda değerlendirmek mümkündür. Esnaf Dernekleri hür teşekküller olarak kabul edilince bunların kurulmasında beyannamenin verilmesiyle yetinmek icabedecektir.

Bu teşekküllerin kurulmasını kolaylaştırmak ne kadar lâzımsa devletçe murakabeleri de o kadar önemlidir. Bir derneğe giren - sadece o derneğin tüzüğüne ve kurulcularına güvenmekle kalmaz, aynı zamanda devletin murakabesine de istinat eder. Bugünkü durumumuzda bu murakabe hayatı bir ehemmiyet kazanmış bulunuyor. Umumiyetle memleketimiz de cemiyet hayatının ve cemiyet halinde çalışma zihniyetinin gelişmesi için bütün derneklerin devletçe sıkı bir murakabe altında bulundurulmaları lâzımdır. Şüphe edilmez ki, murakabe müdahale değildir. Devletin murakabe hakkı ise tartışma konusu olamaz.

Esnafın teşkilâtlanması düşünülürken bu sosyal zümrenin başlıca ihtiyacı olan kredi işini hatırlamamak mümkün değildir. Bizde insan emeğinin kâfi derecede randımanlı çalışmamasının sebepleri arasında kredi darlığı başlı başına bir amildir. İleride büyük bir esnaf Kredi Bankasının temelini teşkil edecek bir kuruma doğru ilk adımları atmalıyız. Bu hususta devletin de vazifeleri olduğuna kaniiz.

(1) Tamamen Demokratik esaslara dayanan Kooperatifçilikle Korporasyon teşekküllerini birbirine karıştırmamak lazımdır. Karınca

**MESKEN İNŞASI HAKKINDA
ANKARA BELEDİYESİNE
VERİLEN ÖNEMLİ BİR TAKRİR**

Kooperatif Postası
Karınca,

Mayıs 1949, Sayı: 149, S. 9.

B. Celal UZEL

Yüksek Başkanlığa

Hemşerilerimize ucuz arsa dağıtmak için meclisimiz kanunun ruh ve manasına uygun olarak, hemşerilerimizin menfaati göz önünde bulundurularak gerekli hassasiyet ve önemi göstermektedir. Arsaların hemşerilerimize en ucuz bir şekilde dağıtılması için en aşağı fiyatın tespit edileceğinde şüphe yoktur.

Hemşerilerinize ucuz arsa tevzii; şüphesiz ki onları birer ucuz mesken sahibi yapmak, bu suretle şehirde kaçak inşaatı önlemek amacıyla yapılmaktadır. Bu bakımdan ben, kanunun emir ettiği şekilde yalnız arsa tevzii ile belediyemizin vazifesinin bitmiş olduğu kanaatinde bulunmamaktayım. Çünkü arsasını on senelik bir taksitle alacak olan hemşeri, evvela, yaptıracığı evin bütün parasını birden sarf edecek derecede varlıklı değildir. Bundan başka da, yaptıracığı meskenin kime, ne şekilde yaptıracığını bilmemektedir. Bu sebeple, belediyemizin bu hemşerilerine arsa tevziinden sonra, yol göstermesi, manevi yardım etmesi de zaruridir.

Arz ettiğim manevi yardım şöyle olabilir:

- 1 - Çeşitli tipteki evleri hemşeriler adına eksiltmeye koyarak meskenleri en ucuz 'hangi müessese veya şahsın yaptığını' hemşerilere bildirmek;
- 2 - Meskenini kendisi yaptırmak isteyenler için aşağıda yazılı hususları tespit ettirmek;
 - a) Meskenin keşfi: sarf edilecek malzeme cinsi, miktarı, bunları en ucuz fiyatla hangi ticarethanenin sattığı ve fiyatları;
 - b) Meskende her işin metrajı ve bunların rayiç işçilik fiyatları;

Belediyemiz madde 1 ve 2'de açıklanan hususları bir broşür şeklinde hemşerilere dağıtabilir.

Bundan başka, kooperatifçiliğin dünya ölçüsündeki önemini, küçümsemek lazımdır... Bu bakımdan, ucuz arsa edinen hemşerilere belediyemizin önyak olarak bir inşaat kooperatifini sağlaması da mümkündür ve zaruridir. Belediye hemşerileri Halkevinde toplayarak böyle bir kooperatifin müteşebbis heyetini kurdurur, bu heyetin tüzüğünü hazırlaması için kooperatifçilik cemiyetin de yardımını sağlayabilir.

Bu suretle hemşeri, meskenini ister kendisi yapar, ister toptan bir müteahhide verir, isterse, kooperatife yaptırır. Bunlardan başka hemşerilerin bankadan para alabilmeleri için gerekli formaliteyi de belediye yaptırmalıdır.

Maruzatımın yüksek Meclisimizce muvafık görüldüğü takdirde, fevkalade toplantıda gündeme alınması mümkün olmazsa, Haziran toplantısında görüşülmesini arz ve teklif ederim.

**KOOPERATİF DEMEK
TEŞKİLÂT DEMEKTİR**

Kooperatif Postası

Karınca,

Mayıs 1949, Sayı: 149, S. 24-25.

Yazan: Nusret UZGÖREN

Kooperatifçiliğin, çeşitli istihsal ve istihlâk sahalarında, tatbik yeri bulduğu memleketlerde sağladığı faydaları görmüş, duymuş veya okumuş olanlar, sevgi ile samimiyetle bu mevzua sarılmaktan kendilerini alıkoyamazlar. Bunun içindir ki yurdumuz basınında sık sık bahis konusu olması lazımdır.

Türk Kooperatifçilik Kurumuna, İsviçre istihlâk Kooperatifleri Birliğinin mecmua ve gazeteleri muntazaman gelmektedir. Bunlardan haftalık “La Cooperation”un tirajı 113.000’dir. 1902’den beri intişar etmekte olan “Genossenschaftliches Volksblatt” ise 370.000 sayı basar.

İsveç’te ise kooperatif yayını daha kuvvetlidir. Haftalık (Vi) gazetesinin tirajı 600.000’den fazladır. Demek oluyor ki, bu memleketlerde her iki veya üç meskenden birine, Kooperatif gazetesi girmekte ve halkın yarısına yakın bir kısmı, kooperatif işlerini yakından takip ederek davanın her safhasını öğrenmek imkânını bulmaktadır.

Yurdumuzda kooperatif yayını yapan iki dergi vardır. Bunlardan biri 1934’ten beri çıkmakta olan “Karınca”, diğeri 1946’dan beri intişar eden “Kooperatif” dergisidir. Bu iki derginin tirajları dörder bin civarındadır. Bundan başka İzmir ve İstanbul gazetelerinde ara sıra Kooperatif havadislerine ve konusuna yer verildiği görülmektedir. Ankara’da “Ulus” 1934’den beri yurt kooperatifçiliğine oldukça geniş bir yer ayırmış ve bilhassa yapı kooperatifleri başta gelmek üzere, yüzden fazla makale yayınlamış bulunmaktadır.

Bir memlekette kooperatifçiliğin kökleşmesi için bu mevzuun iyice anlaşılması şarttır. Bu şartın yerine getirilmesi ise, yayın vasıtalarına bağlıdır. Gazetelerden başkaca, filimler, konferanslar, kurslar, gençlik ve kadınlar arasında kurulan kulüpler ve tetkik çevreleri, milletlerarası kongreler, kooperatifçiliğin önemli değerini belirten, halkı buna inandıran müessir vasıtalandır.

Hâlbuki bizde, buna benzer teşekküller çok cılızdır. Bundan dolayı da halk şöyle dursun, tek tük kurulmuş kooperatiflerimizin birçoğunda, kooperatifçilik hakkında bir tek eser veya yazı bile okumamış kimselerin idareci mevkiinde bulundukları görülür.

Bunun içindir ki, liselerimizde, üniversitelerimizde kooperatifçilik dersleri okutulması gerekmektedir. Farz olan, kooperatifçilik fikrinin herkes tarafından yalnız benimsenmesi değil, hakkiyle anlaşılmasıdır.

1932’de Alman Kooperatifleri Birliği (G. E. G.) Umum müdürünü ziyaret etmek istemiştim. Kral yanına girercesine bir kaç gün evvel randevu almak icabetti. Hamburg’un eri muhteşem binalarından birinde olan kooperatif merkezinde, Umum Müdür misafir için tek koltuğu olan odasında beni kabul ettiği zaman, konuşmalarımıza iştirak etmek üzere yakın şark ticaret bürosunu idare eden iki şefi de çağırıştı.

Bütün Almanya istihlâk kooperatiflerinin toptancısı olan bu Birlik, Alman

müstehlikleri lehine çalışan muazzam bir teşkilat idi. Evvela Hitler'in, sonra da hava bombardımanlarının yıktığı bu birliğin yeniden canlandırılmış olduğunu gazetelerden öğreniyoruz.

Bugünkü bin bir derdi içinde Alman milleti, kooperatif şebekesini ve birliğini yeniden canlandırmayı ön planda bir iş saymıştır.

Marshall Plânından istifade edilerek getirilecek öyle malzeme vardır ki, bunlardan birçoğu ancak teşkilatlanmış kooperatifler vasıtasıyla tam yerinde bir istifade sağlayabilir.

Mesela herkes bir traktör alamaz veya alsa da fazla külfetli olabilir. Onun işletmesi, tamiri, şoför masrafı ayrı ayrı meselelerdir. Hâlbuki bir kooperatif belki de yüzlerce ortağın işini beş on makine ile görebilir. İsviçre'deki 12322 çeşitli kooperatiften 479 tanesinin, makinelerden istifade kooperatifi olduğunu istatistiklerden öğreniyoruz. Bu tarzda teşkilatlanmış kooperatiflerde tamir işleri için, her halde, atölyeleri de vardır.

Bizde ise münferit müstahsillerin ellerindeki makinelerin tamiri adeta yıkım olmaktadır. Su temini için kurulan kooperatiflerin sayısı 1886 yılında 6 iken 1946'da 433 sayısına varmıştır.

Hayvan yetiştirme kooperatifleri 1640'tır. Süt Değerlendirme Kooperatifleri 2996'dır. Raiffeisen kredi kooperatifleri sayısı 851'dir. Sigorta işi dahi kooperatifleştirilmiştir. Çeşitli sigorta kooperatifleri sayısı yedi yüze yakındır.

Böylece 24 çeşit olmak üzere tasnif edilen kooperatiflerin sayısı 1886'da 684 iken 1946'da 12322'ye ulaşmıştır.

İsviçre gibi küçük bir memlekette, hem de liberal bir memlekette, şahidi olduğumuz bu ileri durum, acaba, yurdumuzda kaç kişi tarafından bilinmektedir?

İstihlâk Kooperatifleri Birliğinin önümde duran, 198 sahifelik 1948 tarihli muhtırasında öyle istatistikî bilgiler vermektedir ki, Devlet Bütçesiyle kurulmuş Genel müdürlüğümüzün neşriyatından ancak buna benzer malumatı elde edinmek belki kabildir.

Yurdumuzdaki istihlâk kooperatifleri sayısı 90 kadardır. İsviçre'de ise 900'den fazladır. Bu dokuz yüz kooperatif üç birliğe bağlıdır. Bu "Kooperatifler Kooperatifi" sayesinde istihlak maddelerinde spekülasyon önlenmektedir. Memleketin her tarafına dağılmış olan 3.000 kooperatif mağazası bir termometre gibi doğru fiyatı göstermekte ve piyasayı tanzim etmektedir. Bizde olduğu gibi orada, bir havadis yüzünden, peynirin veya yakın fiyatı yüzde yüze yakın yükselmeler göstermez.

Orada müstahsiller dahi kooperatifleşmiş olduğundan, fiyat tereffüleri çocuk oyuncağı değildir. 1939'da ekmeğin kilosu 44 santim iken 1946'da ancak yüzde 7 kadar bir yükselişle 47 santim olmuştur. Süt keza 33 santimden ancak 44 santime yükselebilmiştir. Temel gıda maddeleri sayılan süt ve ekmek, pek az pahalılaştığı halde yağ, et, pirinç, şeker, çay, kömür ve sabun gibi maddelerin yüzde yüz hatta sabunda olduğu gibi, yüzde 194 nispetinde pahalılaştığı görülmektedir. Çünkü ithal mallardır. Kooperatif ortakları Birliğin yayınladığı zarif muhtıra defterini cebinde taşır ve yurdun iktisadi meselelerini dilediği anda ayna gibi apaçık görür.

Zenginin malı züğürdün çenesini yorarmış; "Kooperatiflerin saymakla bitmez muhassenatım anladık, bu iş bizde neden yürümüyor?" Bu sual her aydan düşündürmelidir. Bunu düşünenler çoğaldığı gün, mesele kendiliğinden halledilmiş olacaktır.

HAYAT PAHALILIĞI KARŞISINDA KOOPERATİFLERİN ROLÜ

Kooperatif Postası
Karinca,

Haziran 1949, Sayı: 150, S. 12-13.

Yazan: Dr. Nihat SAYAR

Bugün bütün şiddetiyle devam eden hayat pahalılığına; bilhassa memurlarla emekli, dul ve fakir halkın tahammül derecesi son haddini bulmuştur. Bu durum karşısında yeniden acil tedbirlere başvurmak ve kooperatifleri harekete getirmek zaruret hasıl olmaktadır.

Yıkıcı tesirini günden güne biraz daha fazla arttıran hayat pahalılığı karşısında gerek matbuatın, gerek hükümet makamlarının ciddi bir hassasiyet gösterdikleri inkâr edilemez.

Bir taraftan gazete ve mecmua sütunlarında pahalılık amillerinin, -muhtelif bakımlardan- tahlil ve izahına ait yazılar intişar ederken, diğer hükümet ve belediye çevrelerinde buna karşı alınacak tedbirlerin araştırılmasıyla meşgul olduğu görülmektedir.

Bugünkü hayat pahalılığını meydana getiren iktisadi ve mali sebeplerin nelerden ibaret olduğunu, bu mesele ile alakalı olanlar bütün açıklığıyla ortaya koymuş bulunuyorlar.

Şimdi de bu sebeplerin ortadan kaldırılması çareleri üzerinde çalışılmağa başlanılmışsa da henüz tatbikatta müspet neticeler verecek tedbirlere başvurulamamıştır.

İstihsalin arttırılması, münakalenin kolaylaştırılması, ihracatın fazlalaştırılması, ithalatın ayarlanması gibi iktisadi tedbirlerle mutedil vergi, mütevazı bütçe, müstakat para siyaseti gibi mali tedbirlerin ancak bir arada mütalaası ve ahenkli şekilde planlaştırılması suretiyle müspet neticelere varılabileceği muhakkaktır ki bu da hükümetin alacağı uzun vadeli tedbirlere ve çalışmalara bağlıdır.

Bir taraftan, mütehassıslarından faydalanmak suretiyle hükümet tarafından uzun vadeli tedbirlerin alınması beklenirken, diğer taraftan da ihtikârla mücadele, fiyatları tanzim ve kontrol gibi hafta veya ay ünitesiyle ölçülebilen kısa vadeli tedbirlerin bir an önce alınması gerekmektedir.

İhtikârla mücadelede Belediyelerce öteden beri tecrübesi yapılmış olan narh, fiyat kontrolü ve cezai müeyyide yoluyla alınacak tedbirlerden fayda beklenemeyeceği aşîkârdır.

Bugünkü murakabe teşkilatının zaafı karşısında, yapılacak mücadeleden daima mağlup çıkılacak ve bu yarım mücadelenin fiyatlar üzerindeki tesiri müspet değil, belki de menfi olacaktır.

Çünkü cezai müeyyidelerin bir an için şiddetlendirildiğini farz etsek bile, bundan

mutazarrır olacak bir kısım ticaret erbabı bu maddi zararını, murakabenin düzensizliği ve devasızlığı yüzünden ilk fırsatta tekrar müstehliklere devretme çaresini kollayacak ve bulacaktır.

Bu itibarla ihtikârla mücadele ve fiyat tanzimi işinde elde yegâne çare olmak üzere kooperatiflerden istifade meselesi kalmaktadır.

Memleketimizde kooperatifçilik maalesef henüz inkişaf etmiş bir durumda değildir. Kooperatifçilik mevzuu münevver halkımız tarafından bile layıkıyla kavranamamıştır.

Kooperatiflerimiz, -ekseriyetle- müstahsil ve müstehlik sınıfları teşkil eden fertlerin, müşterek menfaatlerini korumak maksadıyla bir araya gelip kurdukları normal müesseseler halinde bulunmamaktadırlar.

Esasen sayıları mahdud olan bu işletmeler, mahiyet ve faydaları belirtilmeksizin, bir kısım müstahsili veya müstehliki adeta cebir ve tazyik ederek anormal bir şekilde kurulmuş, himaye yoluyla ve güçlkle hayatları idama edilmiş teşekküllerdir.

Böyle olmakla beraber kooperatiflerin bilhassa harp yılları içinde müstehlik sınıfa büyük hizmetler ifa ettiği görülmüştür. Nitekim yukarıdaki şartlar altında kurulmuş bulunan “İstanbul memurlar istihlak kooperatifi” bu meyandadır.

Harp yılları içinde, İstanbul vilayetinin teşebbüsüyle kurulan bu teşekkül, vilayet ve belediyenin himayesi altında, gerek memur sınıfına, gerek fakir halka milyonlarca lira değerinde yiyecek ve giyecek maddelerinin tevziine memur edilmiş, adeta bir dağıtma ofisi halinde yıllarca bu vazifeyi yapmıştır.

Harbin sona ermesi, tevzie tabi maddelerin serbest bırakılması üzerine “güdümlü ve himayeli kooperatifçilik” siyaseti de bırakılmış, vilayet ve Belediye, kurucusu olduğu bu teşekkülle karşı alâka ve himayesini tamamen kesmiştir.

Hâlbuki harbin bitmiş olmasına rağmen harp şartlarının devam etmesi yüzünden hayat pahalılığı bugün bütün şiddetiyle devam halindedir.

Bilhassa memurlarla fakir halk sınıfının tahammül derecesi son haddini bulmuştur. Bu durum karşısında yeniden acil tedbirlere başvurmak ve kooperatifleri harekete getirmek zarureti hasıl olmaktadır.

Şehrimizde, “Memurlar istihlak kooperatifi”nin yanında Devlet Demiryolları ve Devlet Denizyolları işletmelerinin, İnhisarlar idaresinin, bir kısım bankaların ve sair mali müesseselerin istihlak kooperatifleri vardır.

Bunların; şehrin muhtelif semtlerinde satış mağazaları bulunmaktadır. Halen yılda 2,5-3 milyon lira tutarındaki gıda maddelerini müstehliklerine, ancak idare masraflarını karşılayabilecek küçük fiyat farklarıyla devretmek suretiyle bulundukları mahal ve semtlerde perakende fiyatlar üzerinde “nazımlık” rolünü yapmaktadırlar.

Bu teşekküllerin, sayı itibariyle az ve sermayelerinin kifayetsiz olması, satış mağazalarının şehrin her semtinde bulunmaması yüzünden, yapmakta oldukları hizmet göze çarpacak bir genişlikte değildir.

Ekserisi, istihsal mıntıkalarından mal getirtmek için müşkülâtla karşılaştıklarından, İstanbul piyasası toptancılarından almak mecburiyetinde kaldıkları gıda maddelerini, yüzde 5-10 gibi mutedil fiyat farklarıyla alıcılarına devretmektedirler.

Bugün dar bir saha içinde çalışan bu kooperatiflerden daha geniş ölçüde istifade etmek imkânı vardır.

Hayat pahalılığının ağır yükünden en çok müteessir olan memur sınıfıyla emekli, dul ve fakir halkın ıstırabını hafifletmek için; uzun vadeli tedbirler düşünülüp alınıncaya kadar, himayeli kooperatifçiliğe avdet etmek zaruridir. Toprak Ofis ve Ticaret Ofisinin elinde bulunan gıda maddelerinden bir kısmını, kooperatifler vasıtasıyla memurlara ve muhtaç halka ehven fiyatla tevzi' etmek, bu ofislerin ellerinde bulunmayan yağ, sabun, pirinç, bakliyat gibi birinci derecede lüzumlu ihtiyaç maddelerinin gene ofis vasıtasıyla istihsal mıntıkalarından getirterek piyasa fiyatından aşağı olmak şartıyla kooperatiflere tanzim satışları yaptırmak gereklidir.

Devlet, normal zamanlarda bile, memurlarına kendi nakli vasıtalarında tenzilatlı tarifeler tatbik etmektedir.

Bu usulü, buhranlı zamanların devam ettiği müddetçe memurların ve fakir halkın ihtiyaçlarına tahsis edilecek gıda maddelerinin nakli için de tatbik edebilir.

İstihsal mıntıkalarından, kooperatifler için muayyen ve mahdut miktardaki gıda maddelerinin nakli ücretlerinin nakit ücretlerinde yapılacak yüzde elli nispetindeki tenzilat, bu maddelerin maliyet fiyatlarında mahsus derecede farklar yaratacağından, tanzim satışları rağbet görecektir ve satış yerlerinin arttırılmasıyla mütenasip olarak genişleyecektir.

Bu sayede de; hem çok muztar bir durumda olan memur sınıfı ve halkın yardımına koşulmuş, hem de istihlak kooperatiflerinin inkişafına hizmet edilmiş olacaktır.

Şehrimizde bulunan kooperatiflerden bazılarının Başbakanlığa müracaat edip, kendilerine ofisler vasıtasıyla mal kredisi hususunda tekliflerde bulunduklarını memnunlukla öğrendik.

Ticaret ve Ekonomi Bakanlığınca tetkik edilmekte olan bu tekliflerin tatbikine imkân hâsıl olduğu takdirde; mevcut kooperatiflerin satış cirolarını 4 - 5 misli çıkaracakları ve hükümetin müzaheretini devamlı olduğu takdirde de; yeniden satış mağazaları açmak suretiyle, bugünkü hayat pahalılığı karşısında daha müessir bir rol ifa edecekleri şüphesizdir.

21 Mayıs 1949 - VATAN Gazetesinden

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilş olarak teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

TEMMUZ 2025 YIL: 91 SAYI: 1063 ISSN: 1300-1450

